

Lagrådsremiss

Slopat matkrav för serveringstillstånd

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 26 februari 2026

Jakob Forssmed

Maria Lindeberg
(Socialdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås enklare regler för serveringstillstånd och servering av folköl. Förslagen innebär bland annat att följande krav och bestämmelser avskaffas:

- kravet på matservering och eget kök för serveringstillstånd
- bestämmelserna om sittplatser och drinkbarer
- kravet på eget kök för serveringstillstånd för cateringverksamhet
- kravet på matservering vid servering av folköl.

En eller flera myndigheter bör få i uppdrag att följa upp och utvärdera avskaffandet av kravet på matservering och eget kök.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2026.

Innehållsförteckning

1	Beslut	3
2	Förslag till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622).....	4
3	Ärendet och dess beredning	6
4	Alkoholpolitiska utgångspunkter	6
4.1	Den svenska alkoholpolitiken	6
4.2	Kravet på matservering och folkhälsa	7
4.3	Tidigare förslag om matservering och eget kök vid servering av alkohol	9
4.4	Internationell jämförelse.....	9
5	Enklare regler för serveringstillstånd och servering av folköl	10
5.1	Kravet på matservering och eget kök avskaffas	11
5.2	Kravet på matservering vid servering av folköl avskaffas.....	21
5.3	Kravet på eget kök vid cateringverksamhet avskaffas	22
5.4	En utvärdering av slopade krav bör genomföras	24
6	Förslagens påverkan på den fria rörligheten och på anmälningsplikten till Europeiska unionen och WTO	26
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	29
8	Konsekvensutredning.....	31
8.1	Inledning	31
8.2	Ekonomiska konsekvenser för offentlig sektor	33
8.3	Konsekvenser för enskilda och för folkhälsan	36
8.4	Konsekvenser för företagen.....	40
8.5	Konsekvenser för barn.....	42
8.6	Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.....	43
8.7	Övriga konsekvenser	44
9	Författningskommentar.....	47
9.1	Förslaget till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622)	47
Bilaga 1	Sammanfattning av Förenklingsrådets rapport om Avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol (dnr. FR2025-17, Tillväxtverket) i relevanta delar	49
Bilaga 2	Förenklingsrådets lagförslag i relevanta delar.....	51
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	52

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622).

2 Förslag till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622)

Härigenom föreskrivs i fråga om alkohollagen (2010:1622)¹

dels att 8 kap. 15 § ska upphöra att gälla,

dels att 8 kap. 4 och 8 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 8 kap. 14 § ska lyda ”Lokaler”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

4 §²

Den som bedriver cateringverksamhet för slutna sällskap kan meddelas stadigvarande serveringstillstånd under förutsättning att den lokal där serveringen äger rum för varje tillfälle anmäls till och godkänns av kommunen.

Den som bedriver cateringverksamhet ska ha ett eget kök för tillredning av mat för att få stadigvarande serveringstillstånd.

8 §³

Servering av folköl får, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, ske om verksamheten bedrivs i sådana lokaler eller andra utrymmen i byggnader eller transportmedel som

1. ingår i anläggningar som är godkända enligt föreskrifter meddelade med stöd av 7 § 1 livsmedelslagen (2006:804) eller registrerade enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien, och

2. är avsedda för stadigvarande verksamhet med livsmedel *och där* 2. är avsedda för stadigvarande verksamhet med livsmedel.
mat serveras samtidigt.

Trots första stycket får folköl serveras i sådana fall som anges i 1 a §, 1 b § eller av den som innehar serveringstillstånd.

Den som avser att bedriva servering av folköl ska anmäla verksamheten hos den kommun där serveringen ska ske. Servering får inte påbörjas innan anmälan har gjorts. Vad nu sagts gäller inte i fall som avses i 1 a §, 1 b § eller den som har serveringstillstånd.

Den som är anmälningsskyldig enligt tredje stycket ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över serveringen. För egenkontrollen ska det finnas ett för verksamheten lämpligt program.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2026.

¹ Senaste lydelse av 8 kap. 15 § 2012:205.

² Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

³ Senaste lydelse 2012:205.

2. Anmälan om servering av folköl enligt 8 kap. 8 § som har gjorts före ikraftträdandet gäller fortfarande.

3. Serveringstillstånd som har meddelats före ikraftträdandet gäller fortfarande.

4. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för överträdelser som har skett före ikraftträdandet.

3 Ärendet och dess beredning

Den 18 september 2025 inkom Förenklingsrådet till Regeringskansliet med rapporten Avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol. I februari 2026 inkom Förenklingsrådet med en rättelse avseende bland annat beräkningen av förslagets effekter på alkoholkonsumtionen. En sammanfattning av de delar av rapporten som behandlar krav på matservering och eget kök finns i *bilaga 1*. Förenklingsrådets lagförslag i relevanta delar om krav på matservering och eget kök finns i *bilaga 2*. Förenklingsrådets förslag har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (regeringen.se) och i lagstiftningsärendet (S2025/01618).

I denna lagrådsremiss behandlas Förenklingsrådets förslag om upphävande av kravet på matservering och eget kök.

4 Alkoholpolitiska utgångspunkter

4.1 Den svenska alkoholpolitiken

Den svenska alkoholpolitikens mål är att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar (prop. 2010/11:47, bet 2010/11:SoU8, rskr. 2010/11:203). Målet ska nås genom sådana insatser som motverkar skadligt dryckesbeteende och bidrar till en minskad total alkoholkonsumtion i befolkningen. Den svenska alkoholpolitiken bygger på kunskapen om att tillgängligheten till alkohol har betydelse både för utvecklingen av totalkonsumtionen och för alkoholskadornas omfattning. Den totala alkoholkonsumtionen i Sverige har under senare tid gått ned. Nedgången kan bland annat förklaras av att alkoholvanorna ändrats under de senaste åren så att volymen alkohol per tillfälle minskat enligt Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN rapport 231 och 236). Nedgången har skett samtidigt som antalet stadigvarande serveringstillstånd har ökat och detaljhandelsmonopolet utökat öppettiderna och utbudet samt infört nya tjänster såsom hemleverans och självbetjäning. En ökad tillgänglighet riskerar dock att medföra en ökad totalkonsumtion och ju mer den totala alkoholkonsumtionen ökar, desto mer ökar alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar i befolkningen.

För att nå det alkoholpolitiska målet och åstadkomma en minskad konsumtion krävs en effektiv skyddslagstiftning. De viktigaste verktygen för att nå alkoholpolitikens mål har sedan länge ansetts vara alkoholskatten och detaljhandelsmonopolet för alkoholdrycker, liksom en restriktiv reglering av marknadsföringen av alkohol.

Genom skattebestämmelserna i kombination med Skatteverkets och Tullverkets kontroll regleras i hög grad tillgängligheten och flödet av alkoholhaltiga varor in till landet. Sambandet mellan pris på alkohol och konsumtion av alkohol medför att efterfrågan på alkoholprodukter

tenderar att minska när priset på alkohol ökar. Alkoholskatten utgör därför ett viktigt alkoholpolitiskt instrument. En hög skatt på alkohol bidrar till att uppnå alkoholpolitikens mål och därmed också till att främja en god hälsoutveckling i befolkningen.

Genom detaljhandelsmonopolet kan samhället begränsa den allmänna tillgängligheten till alkoholdrycker. Detaljhandelsmonopolet vilar på den s.k. desintresseringsprincipen. Desintresseringsprincipen innebär att det privata vinstintresset utesluts på den svenska detaljhandelsmarknaden, i syfte att hålla nere alkoholkonsumtionen för att skydda folkhälsan. Detaljhandelsmonopolet utgör därmed ett verktyg för att eliminera incitamentet att öka försäljningen samtidigt som kontrollen av antalet försäljningsställen, öppettider, former för försäljning och marknadsföring samt ålderskontroll utövas effektivt.

Genom en restriktiv reglering av marknadsföringen av alkohol skyddas framför allt barn och unga från att exponeras för sådan marknadsföring. Andra alkoholpolitiska instrument som har effekter på konsumtion och alkoholskador är till exempel åldersgränser, regler för servering av alkohol, promillegränser i trafiken, rådgivning vid riskkonsumtion och tidiga behandlingsinsatser för alkoholberoende.

Enligt EU-domstolens praxis gäller även att regler som kan påverka handeln inom unionen behöver vara utformade på ett sammanhängande och systematiskt sätt, så att de bidrar till att nå det mål man vill uppnå.

Det är helheten i den sammanhängande regleringen som kan vara avgörande för om kravet är uppfyllt. Det är alltså etablerat att systematiken inom exempelvis alkoholpolitiken innebär att de åtgärder och styrmedel som finns, såsom monopolet, alkoholskatten, åldersgränser, marknadsföringsregler och serveringsregler verkar i samspel med varandra i en helhet, för att uppnå ett eftersträvat mål.

Med en väl fungerande lagstiftning har samhället möjlighet att kontrollera hanteringen av alkohol och särskilt begränsa tillgängligheten till alkohol i vissa miljöer och sammanhang. För att förverkliga alkoholpolitikens mål krävs även ett samordnat och aktivt förebyggande arbete som involverar såväl offentliga som ideella aktörer.

Den svenska alkoholpolitiken är utformad utifrån en nationell kontext, men vissa gemensamma initiativ för att minska skadeverkningarna av alkohol har tagits inom ramen för det europeiska och internationella samarbetet. WHO antog till exempel under 2010 en global strategi för att minska alkoholens skadeverkningar. Strategin följdes av en global handlingsplan som antogs av Världshälsoförsamlingen i maj 2022. Handlingsplanen gäller för åren 2022–2030.

4.2 Kravet på matsservering och folkhälsa

Kravet på att tillhandahålla mat som en förutsättning för alkoholservering har funnits länge, men i olika skepnader. Det har motiverats med att berusningseffekten blir mindre om alkoholen intas samtidigt med mat än om den intas på fastande mage. Redan 1865, när Göteborgs stad tog över alla krogar och därmed brännvinsförsäljningen i staden (bildandet av det så kallade ”Göteborgssystemet”) infördes åldersgräns (18 år) och krav på

att det måste serveras varm mat och kaffe för att det ska vara tillåtet att servera alkohol på plats (Göteborgssystemet – den verkliga föregångaren, Systembolagets webbplats 2026-02-07). Fram till 1977 var restauranger tvungna att servera mat tillsammans med alkohol. När kravet togs bort infördes i stället en regel som innebar att serveringstillstånd endast kunde medges om det också kunde antas att andelen lagad mat som tillhandahölls på serveringsstället utgjorde en betydande del av verksamhetens omsättning. I praktiken innebar det att matförsäljningen behövde uppgå till minst 25 procent. Denna bestämmelse visade sig dock orsaka problem i tillämpningen och togs därför bort när 1994 års alkohollag (1994:1738) infördes. I stället tillkom ett krav på vilken typ av utrustning som behöver finnas i ett restaurangkök. I lagtexten formulerades detta som att det skulle finnas ett kök för allsidig matlagning och att lagad mat skulle tillhandahållas.

Genom den nu gällande alkohollagen (2010:1622) moderniserades kraven något på köksutrustning och matutbud. En restaurang behöver inte längre servera varm mat för att få serveringstillstånd men det ställs fortsatt krav på att serveringsstället ska ha ett kök och att det ska finnas ett varierat utbud av maträtter. Utrustning som vanliga hushållsspisar eller mikrovågsugnar för uppvärmning av prefabricerad mat anses inte hålla tillräcklig standard (prop. 2009/10:125 s. 105). Inte heller köksutrustning som är enkel och anpassad caféverksamhet anses uppfylla kraven på ett kök som möjliggör för ett varierat utbud av maträtter (prop. 2009/10:125 s. 105 och Folkhälsomyndigheten, Vägledning om servering – alkohollagen, nr 22212, s. 7).

Förändringarna som infördes genom nu gällande alkohollag syftade också till att möjliggöra att även till exempel vegetariska restauranger och restauranger med mat från andra delar av världen skulle kunna få serveringstillstånd. Kraven i alkohollagen har skiftat genom åren men kopplingen mellan matservering och alkoholservering har i princip behållits (prop. 2009/10:125 s. 104–105).

Serveringsstället ska också vara utrustat med ett i förhållande till lokalens storlek lämpligt antal sittplatser för matservering. Syftet med bestämmelsen är att gäster, i normalfallet, ska kunna beställa och bli serverade mat vid bordet. Kravet på sittplatser har ytterligare ett syfte, då det är tänkt att säkerställa att serveringsställen som till exempel gatukök, hamburgerrestauranger eller liknande verksamheter inte ska kunna beviljas serveringstillstånd (prop. 1994/95:89 s. 65 och s. 105 samt prop. 2009/10:125 s. 105).

För det fall det finns en drinkbar får den endast ta i anspråk en mindre del av serveringsställets totala yta, och den ska vara belägen i nära anslutning till matsalen. Kraven på drinkbarers utformning och placering har motiverats med att man vill säkerställa att det ska vara restauranger som får serveringstillstånd och inte barer (prop. 2009/10:125 s. 105).

4.3 Tidigare förslag om matservering och eget kök vid servering av alkohol

Frågan om kravet på matservering och eget kök vid servering av alkohol har även behandlats av Utredningen om lustgas och vissa frågor inom alkohol- och tobaksområdet. I betänkandet En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas (SOU 2024:23) föreslog utredningen vissa mindre förändringar på alkoholområdet, men bedömde att grundkravet på eget kök och lagad mat ska finnas kvar som en förutsättning för att få ett stadigvarande serveringstillstånd. Däremot föreslog utredningen att gäster ska kunna erbjudas flera maträtter i stället för såsom lagen är utformad i dag, ”ett varierat utbud av maträtter”, att tiden för när matutbudet får begränsas till enklare maträtter tidigareläggs till klockan 22.00, i stället för som i dag klockan 23.00 samt att den som har stadigvarande serveringstillstånd för cateringverksamhet ska anmäla den tid serveringen ska pågå till kommunen, där serveringen ska ske. Dessutom föreslog utredningen en utökning av Folkhälsomyndighetens föreskriftsrätt. I remissbehandlingen framkom en bred enighet kring vikten av att bibehålla kopplingen mellan mat och alkoholservering, särskilt ur ett folkhälsoperspektiv. Flera myndigheter och organisationer tillstyrkte dock utredningens förslag om att justera formuleringen av kravet på matservering och om att tidigarelägga tidpunkten för begränsat matutbud. Ett antal remissinstanser var kritiska till bibehållet matkrav och förespråkade en mer omfattande reform eller avskaffande av kravet.

4.4 Internationell jämförelse

Krav i andra europeiska länder

Det svenska kravet på matservering och eget kök är ovanligt i en europeisk kontext. Bland EU-länderna finns inte något liknande generellt krav på matservering, även om det i vissa länder finns möjligheter för myndigheter att ställa krav på matservering i vissa sammanhang eller situationer.

Vad gäller övriga nordiska länder finns det i Danmark inte några generella krav på matservering eller kök i samband med alkoholservering. I Norge ställs inte heller något generellt krav på matservering, men kommunala myndigheter har enligt den norska alkohollagen möjlighet att ställa krav på matservering för serveringstillstånd. Generella sådana kommunala krav tycks dock vid en översiktlig genomgång vara ovanliga, även om kommunerna i regel inte ger serveringstillstånd till bensinstationer, kiosker, gatukök och så kallade food trucks. På Island ges olika tillstånd beroende på vilken typ av verksamhet det är fråga om och i flera fall ställs inte något krav på matservering, till exempel vad avser nattklubbar, tillfälliga event, dryckesfokuserade verksamheter samt små serveringsställen på landsbygden. Vad som gäller i Finland redogörs det för nedan.

Effekterna av den finska alkoholreformen 2018

Den 1 mars 2018 trädde en ny alkohollag, alkohollag 1102/2017, i kraft i Finland. Lagen ersatte delar av det tidigare regelverket. Det övergripande syftet med den finska alkohollagen är fortsatt att förebygga alkoholens skadeverkningar. Den nya lagen har genomförts stegvis, med hänsyn till de relativt omfattande förändringarna. En av förändringarna gällde serveringstillstånd. Tidigare fanns tre olika typer av tillstånd som bland annat var kopplade till vilken typ av alkoholdryck som skulle serveras. Dessa ersattes av ett generellt serveringstillstånd oavsett alkoholtyp. Sedan den nya alkohollagen infördes 2018 har tillväxten inom den finska restaurangbranschen varit positiv. Att utvärdera och isolera enskilda effekter av den nya alkohollagen från andra faktorer är dock komplicerat, dessutom inträffade covid 19-pandemin relativt kort tid efter att den nya lagen infördes.

Den totala finska alkoholkonsumtionen verkar inte ha ökat sedan lagen ändrades. Alkoholkonsumtion påverkas dock även av andra faktorer, såsom ändringar av alkoholskatten, inflation och det ekonomiska läget. Det faktum att den totala alkoholkonsumtionen minskat efter 2018 förklaras av att alkoholskatterna höjdes 2018, 2019 och 2021, enligt finska Institutet för hälsa och välfärd (THL) (Utvärdering av alkohollagen som trädde i kraft 2018 – effekter på tillgången på alkohol, alkoholförbrukningen och alkoholrelaterade skador, Rapport 7/2022). THL bedömer att om man räknar bort effekterna av andra faktorer som påverkar alkoholkonsumtionen, har lagändringen sannolikt ökat den registrerade alkoholkonsumtionen med ungefär tre procent.

THL:s rapport visar även att risk- och berusningsdrickande ökade i vissa grupper, inklusive bland unga. Även WHO rapporterar att Finland har en högre förekomst av berusningsdrickande än Sverige, samt en högre alkoholrelaterad dödlighet och högre alkoholrelaterad sjukdomsburden än Sverige. THL visar att dödligheten i alkoholrelaterade sjukdomar och alkoholförgiftningar minskade kraftigt i Finland innan reformen, men att de ökat efter 2018. Antalet alkoholrelaterade dödsfall har ökat kraftigare än förväntat sett till förändringen av den totala konsumtionen, vilket tyder på att de som använder mycket alkohol, och som redan har alkoholrelaterade skador, har ökat sin alkoholkonsumtion mer än andra. Personer med lägre inkomster drabbades i högre grad av alkoholens skador.

Avseende serveringsställen konstaterar THL dock att förlängda öppettider på serveringsställen märks genom att den tidpunkt då nattligt våld på allmänna platser uppvisar högst frekvens förskjutits med en timme sedan 2017. Det totala antalet fall av misshandel på serveringsställen eller andra offentliga lokaler minskade dock 2018–2019 jämfört med 2017.

5 Enklare regler för serveringstillstånd och servering av folköl

Enligt 8 kap. 1 § alkohollagen får servering av spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker och av alkoholdrycksliknande preparat endast ske om tillstånd har meddelats (serveringstillstånd). För enstaka privata arrangemang som bedrivs till självkostnadspris finns ett undantag intaget i 1 a §. Undantag görs också för servering till boende och besökare till denne på särskilda boenden i 1 b §. Med servering avses enligt 1 kap. 11 § alkohollagen försäljning för intag på stället.

Serveringstillstånd kan enligt 8 kap. 2 § alkohollagen meddelas för servering till allmänheten eller i förening, företag eller annat slutet sällskap och avse servering året runt eller årligen under en viss tidsperiod (stadigvarande serveringstillstånd). Tillstånd kan även avse en enstaka tidsperiod eller ett enstaka tillfälle (tillfälligt serveringstillstånd). Serveringstillståndet kan omfatta spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat eller en eller flera av dessa drycker eller preparat.

Enligt 8 kap. 14 § första stycket ska serveringstillstånd omfatta ett visst avgränsat utrymme som disponeras av tillståndshavaren. Ett grundläggande krav för såväl serveringslokaler som andra avgränsade serveringsutrymmen är att de ska vara överblickbara, så att serveringspersonalen ska kunna kontrollera vilka gäster som får tillgång till alkoholdrycker och upptäcka eventuella olägenheter. Vidare anges att det i tillståndsbeslut ska anges vilka av serveringstillståndets utrymmen som får användas som serveringslokal (prop. 1994/95:89 s. 64 f. och prop. 2009/10:125 s.101 f.).

5.1 Kravet på matservering och eget kök avskaffas

Regeringens förslag

Kravet på matservering och eget kök för serveringstillstånd ska avskaffas liksom bestämmelserna om sittplatser och drinkbarer.

Förenklingsrådets förslag

Förenklingsrådets förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Många remissinstanser tillstyrker förslaget, till exempel *Företagarna*, *Livsmedelsverket*, *Luleå kommun*, *Svenskt Näringsliv*, *Sveriges producenter av alkoholdrycker (SPAA)* och *Visita*. *Uppsala kommun* anser att förslaget innebär en rimlig avvägning mellan folkhälsomål och behovet av regelförenkling.

Sveriges Kommuner och Regioner och *Länsstyrelsen i Värmlands län* tillstyrker men pekar på att det är viktigt att tillsyn sker på rätt sätt och prioriteras samt att det finns behov av råd, stöd och vägledning. *Växjö kommun* anser att det finns nackdelar ur ett folkhälsoperspektiv men att förslaget kan bidra till en mer levande stadskärna, tätort och landsbygd och ökad kulturell mångfald och kreativitet. *Bollnäs kommun* tillstyrker att kravet på kök i dess nuvarande form avskaffas men avstyrker att kravet på

matsservering och sittplatser avskaffas med hänsyn till risker för folkhälsan, konkurrensen och den allmänna ordningen.

Många remissinstanser, bland andra *Folkhälsomyndigheten*, *Gällivare kommun*, *Göteborgs universitet*, *Karolinska institutet*, *KAF-T*, *Movendi Sverige*, *Socialstyrelsen*, *Länsstyrelsen i Västerbotten*, *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* och *Länsstyrelsen i Gotlands län*, avstyrker förslaget eftersom man ser risker för att det inverkar skadligt på folkhälsan, allmän ordning och trygghet samt att det leder till alkoholrelaterade skador, samt sociala skadeverkningar. Enligt remissinstanserna riskerar förslaget bland annat att försvaga alkohollagens preventiva funktion och leda till en normalisering av miljöer där alkohol är den dominerande attraktionen. Det påpekas att det finns ett samband mellan samtidigt intag av mat, påverkan av alkohol och akuta skador. *Karolinska institutet* och *Folkhälsomyndigheten* med flera anför också att avskaffande av matkravet sannolikt innebär ett ökat antal utskänkingsställen med direkt påverkan på konsumtionsnivåer och skadeutfall. *Åmåls kommun* anser bland annat att miljöer utan mat tenderar att vara mer riskfyllda vad gäller berusningsgrad och ordningsstörningar vilket för en mindre kommun kan få märkbara lokala konsekvenser.

Flera remissinstanser, såsom *Göteborgs kommun*, ställer sig positiva till att reglerna förenklas, men anser att matkravet bör behållas eftersom det bidrar till en ansvarsfull alkoholservering samt att ett slopat matkrav innebär att gränsen mellan tillfälliga och stadigvarande tillstånd suddas ut. *Kalmar kommun* anser att förändringen inte får ske för snabbt samt att konsekvenserna för folkhälsan måste tas i beaktande.

Kristianstads kommun tar upp frågan om hur andra näringsidkare som är kopplade till restaurangsektorn påverkas samt hur arbetsmarknaden och utbildningar knutna till sektorn påverkas. *Arbetsmiljöverket* anför att avskaffandet av kraven kan påverka förekomsten av regelöverträdelser och kriminalitet i arbetslivet.

Flera remissinstanser, till exempel *Avesta kommun*, *Faluns kommun* och *Länsstyrelsen i Skåne län*, bedömer att tillsyns- och tillståndsverksamheten kommer att kräva ökade resurser samt att prövningen av alkoholpolitiska olägenheter och lämplighetsprövningar kommer att behöva göras mer omfattande.

Lomma kommun, *Leksands kommun*, *Länsstyrelsen i Blekinge län* med flera anför att avskaffande av mat- och kökskravet kan leda till osund konkurrens eftersom nya aktörer inte har samma investeringskostnad. Enligt *Länsstyrelsen i Kalmar län*, *Länsstyrelsen i Västbottens län* med flera kan lägre start- och driftskostnader leda till att oseriösa aktörer kan ta sig in i restaurangbranschen.

Sveriges bryggerier som anser att förslaget stärker Sveriges konkurrenskraft inom besöksnäring och kulturliv, anför bland annat att nuvarande regler inte längre är ett relevant styrmedel för att främja en ansvarsfull alkoholkonsumtion och att de har varit en kostnads- och konkurrenshämmande faktor för många små aktörer.

Skälen för regeringens förslag

Det finns ett behov av att förenkla reglerna för stadigvarande serveringstillstånd

Stadigvarande tillstånd för servering till allmänheten får enligt 8 kap. 15 § första stycket alkohollagen medges endast om serveringsstället har ett eget kök i anslutning till serveringslokalen samt tillhandahåller lagad eller på annat sätt tillredd mat. Gästerna ska kunna erbjudas ett varierat utbud av maträtter. Efter kl. 23.00 får matutbudet begränsas till ett fåtal enklare rätter.

Kravet på matservering som förutsättning för alkoholservering har funnits länge. Det har motiverats med att berusningseffekten blir mindre om alkoholen intas samtidigt med mat än om alkoholen intas på fastande mage. Kravet på eget kök och kravet på servering av ett varierat utbud av lagade maträtter har också en begränsande effekt på antalet serveringsställen men även på tillgången till alkoholdrycker, eftersom det innebär en begränsning av vilka verksamheter som kan komma i fråga för serveringstillstånd. Denna begränsning kan därmed antas ha haft positiv effekt för folkhälsan.

Det stämmer visserligen att intag av mat i nära anslutning till alkoholkonsumtion kan begränsa berusningsgraden, men kravet på matservering enligt nuvarande alkohollagstiftning innebär inte något krav på restaurangbesökare att vare sig beställa eller äta något i samband med köp av alkoholdrycker. Nuvarande reglering med krav på matservering och ett eget kök medför många gånger också kostnader för företagen som inte möts av en motsvarande efterfrågan på mat av gästerna. Bestämmelserna medför även att etablering av nya restaurangköncept begränsas, eftersom det inte är möjligt att öppna enklare restauranger, barer och liknande med övervägande fokus på alkoholdryck. De nu gällande kraven på eget kök och tillhandahållande av lagad eller tillredd mat genom ett varierat utbud av maträtter har även bedömts vara gammalmodiga och kommunerna tolkar ofta kravet på varierat utbud av maträtter olika. Som Förenklingsrådet påpekar kan kommunernas bedömningar av kök enligt alkohollagen även skilja sig från vad som utifrån livsmedelslagstiftningen utgör ett fullgott restaurangkök för hantering av livsmedel. Det finns således en viss överlappning mellan alkohollagen och livsmedelslagen. Mot denna bakgrund finns det enligt regeringen skäl att överväga ett avskaffande av kravet på matservering och eget kök för stadigvarande serveringstillstånd.

Kraven på eget kök och på att tillhandahålla lagad eller tillredd mat för servering till allmänheten upphävs

Ett avskaffande av kravet på matservering och eget kök skulle minska administrativa och materiella kostnader för befintliga serveringsställen och gynna tillväxten inom branschen genom att företagen ges större frihet att själva få bestämma om mat ska serveras, vilket utbud som ska erbjudas och när maten ska serveras. Detta skulle bidra till att förbättra den negativa ekonomiska utveckling i krogbranschen sedan några år tillbaka, som bland annat berott på högre inköpspriser, pandemi och uppskjutna skatteskulder. I likhet med *Länsstyrelsen i Norrbotten* anser regeringen att särskilt småskaliga dryckesföretag kan komma att gynnas och besöksnäringen

stärkas, vilket bidrar till ekonomisk tillväxt. Det kan också leda till en större mångfald av aktörer samt ett mer varierat utbud.

Kommunala alkohol- och tobakshandläggares förening (KAF-T) påpekar att Förenklingsrådets beskrivning av de höga etableringskostnaderna inte är helt rättvisande eftersom lokaler sällan byggs om med helt nya kök. Oftast övertas en verksamhet, lokaler och utrustning, till väsentligt lägre kostnader än de som Förenklingsrådet beskriver. Även om detta i vissa fall stämmer anser dock regeringen, liksom *Svenskt Näringsliv*, att förslaget ändå kan innebära betydande kostnadsbesparingar för berörda företag, eftersom det möjliggör en mer flexibel bemanning utifrån verksamhetens faktiska behov när gästernas efterfrågan på lagad mat inte står i proportion till kravet på att tillhandahålla detta.

Dessutom bedömer regeringen, likt *Tillväxtverket*, att förslaget kan innebära tydligare och enklare regler för företagen vilket ligger i linje med målen i livsmedelsstrategin och underlättar och möjliggör en mer enhetlig tillståndsprövning och tillsyn. I Livsmedelsstrategin 2.0 betonas regeringens vision om att göra Sverige till ett gastronomiskt land i världsklass och ett viktigt led i detta är att underlätta för restauranger, kockar och andra aktörer att utveckla måltidsturismen. Genom att ta bort kravet på matservering och eget kök anser regeringen också att det är möjligt att renodla alkohollagstiftningen vad gäller kraven för att få ett serveringstillstånd, och minska överlappningen med livsmedelslagstiftningen.

Det kan även finnas hygieniska vinster med ett avskaffat krav på matservering och eget kök. *Livsmedelsverket*, som tillstyrker förslaget, påpekar bland annat att sådana serveringsställen där matserveringen är sekundär ofta saknar kunskap, engagemang och utbildning om exempelvis livsmedelshygien. Därför finns det stora hygieniska fördelar med att dessa serveringsställen inte ska tvingas hantera tillagad mat.

Det går dock inte att bortse ifrån att ett slopat krav på matservering och eget kök sannolikt kommer att leda till en viss ökad tillgång till och konsumtion av alkohol. Flera remissinstanser, däribland *Alkoholpolitiskt forum*, *Folkhälsomyndigheten*, *Göteborgs universitet*, *Karolinska institutet*, *Avesta*, *Bollnäs*, *Falu*, *Leksand* och *Lomma kommuner* uttrycker oro för att barn, ungdomar och riskgrupper kan komma att exponeras för mer alkoholkonsumtion och berusning om förslaget genomförs och att vårdnadshavares alkoholkonsumtion har en uppenbar risk att påverka barn oavsett var konsumtionen sker. *Karolinska institutet* lyfter särskilt att forskning visar att tillgången till alkohol, mätt i antalet serveringsställen, har en direkt påverkan på konsumtionsnivåer och skadeutfall. Fler och tätare serveringsställen leder således till högre konsumtion och fler alkoholrelaterade problem i samhället. Flera remissinstanser, såsom *Polismyndigheten*, *Gällivare* och *Göteborgs kommun* och *Länsstyrelsen Gotlands län*, framför att ett ökat antal serveringsställen kan leda till högre grad av berusning bland annat på allmänna platser, vilket kan medföra ökade ordnings- och trygghetsproblem samt försvåra kommunens arbete med att förebygga alkoholrelaterade olägenheter. Det påpekas även att det faktum att det finns matservering tillgänglig kan påverka valet att inta mat i samband med konsumtion av alkoholdryck.

Regeringen konstaterar att det finns en risk att ökad tillgänglighet kan medföra en ökad alkoholkonsumtion. Uppskattningar finns i konsekvensanalysen se avsnitt 8.1 och 8.3. Det är dock viktigt att påminna om att alkohollagens övriga krav fortsatt kommer att gälla, såsom att säkerställa att alkoholkonsumtionen sker under ordnade former, med god överblickbarhet och kontroll över serveringen. Dessutom har kommunerna fortsatt möjlighet att besluta under vilka tider alkoholservering får ske. Vidare kvarstår möjligheten för kommunerna att med stöd av 8 kap. 17 § alkohollagen neka serveringstillstånd om det på grund av serveringsställets belägenhet eller av andra skäl kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa. Det finns också möjlighet att ta hänsyn till exempelvis skyddet för barn och unga vid en prövning av de individuella omständigheterna. För vägledning om vad som kan omfattas av prövningen enligt 8 kap. 17, se tidigare förarbeten (prop. 1994/95:89 s. 105 f., prop. 2009/10:125 s. 170) och relevanta domstolsavgöranden (exempelvis RÅ 2002 ref. 18). Flera remissinstanser, såsom KAF-T, *Länsstyrelsen i Gävleborgs län*, *Länsstyrelsen i Hallands län* och *Förvaltningsrätten i Stockholm* anser att 8 kap. 17 § alkohollagen bör ses över. Det saknas emellertid i detta lagstiftningsärende beredningsunderlag för en sådan översyn. Regeringen kan dock vid behov komma att återkomma i denna fråga.

Regeringen bedömer att åtgärder som begränsar tillgängligheten till alkohol fortsatt är grundläggande i det förebyggande arbetet och bidrar till att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Några av de mest grundläggande verktygen för att åstadkomma en minskad konsumtion är en stark skyddslagstiftning med åldersgränser, detaljhandelsmonopol och regler för servering av alkohol. Regeringen konstaterar att både åldersgränserna och detaljhandelsmonopolet förblir oförändrade och fortsatt kommer att ha en begränsande effekt på konsumtionen, särskilt vad gäller konsumtionen och tillgängligheten för barn och unga. Alkohollagens sociala skyddsintressen och syftet med lagen behöver fortsättningsvis beaktas i prövningen av ansökningar om serveringstillstånd samt vid tillsyn. Regeringen konstaterar även att den totala alkoholkonsumtionen har sjunkit i många år, trots att tillgängligheten ökat sett till antalet serveringsställen.

Ytterligare en riskfaktor är att en ökad etablering av verksamheter med fokus på servering av alkoholdrycker kan leda till en förhöjd risk för berusningsrelaterade våldsbrott samt olycks- och sjukdomsfall i samband med alkoholservering, särskilt om en hög koncentration av etableringar sker i ett och samma område med generösa öppettider. Här pekar forskning på att områden som exempelvis redan i dagsläget har en ökad risk på grund av socioekonomiska eller demografiska förhållanden är extra utsatta. För framför allt personer med beroendeproblematik, där konsumtionsmönstret i högre grad styrs av tillgång och vanor, innebär ett ökat antal serveringsställen en reell ökning i konsumtionsmöjligheter. Det gäller särskilt om de nya serveringsformerna blir mer tillgängliga.

Trots de ovan beskrivna riskerna är det viktigt att framhålla att det nuvarande kravet på matservering enligt alkohollagstiftningen inte innebär att restaurangbesökare måste beställa eller äta något i samband med köp av alkoholdrycker. Alkohollagen ställer dessutom krav på tillståndshavaren att ansvara för ordning och nykterhet inom

serveringsutrymmet, vilket innebär ett ansvar att inte servera alkohol i sådan grad att berusning riskerar att uppstå. Det finns även väl beprövade metoder som företag kan använda för att utbilda personalen om skapandet av en trivsamt serveringsmiljö genom att servera alkohol med ansvar och medvetenhet samt för att ge kunskap och förståelse för alkoholens påverkan på kroppen för att bli mer observant på gästernas alkoholkonsumtion och beteenden. Ett slopat krav på matservering och möjliggörandet av verksamheter som enbart serverar alkohol, innebär förstås även höga krav på serveringspersonalen och serveringsansvarig person (enligt 8 kap. 18 § alkohollagen) att vara uppmärksam på berusningsgraden, att inte servera gästerna så pass mycket att berusning eller risk för berusning uppstår i syfte att motverka och förhindra alkoholrelaterade brott eller skador. Berusade personer kan ha en påverkan på sin omgivning och närstående även efter att personen lämnat serveringsstället. Kommunernas tillsyn kan, enligt vissa remissinstanser, också komma att i högre grad granska hur tillståndshavarna hanterar sitt ansvar i fråga om berusning.

En annan riskfaktor, som flera remissinstanser, bland annat *KAF-T, Leksands kommun, Arbetsmiljöverket* samt *Länsstyrelserna i Blekinge, Kalmar, Stockholm* och *Gotlands län* pekar på, är att de lättade kraven kan leda till fler oseriösa aktörer, ekonomisk brottslighet och arbetslivskriminalitet i form av fusk och regelöverträdelse. Regeringen konstaterar att det att det till viss del finns fog för vad remissinstanserna framför men att det samtidigt är så att restaurangbranschen redan i dag är identifierad som en högriskbransch för arbetslivskriminalitet och grov ekonomisk brottslighet, inklusive så kallad systemhotande brottslighet, och att flera statliga myndigheter sedan flera år tillbaka samarbetar för att motverka denna typ av kriminalitet. Enligt 8 kap. 12 § alkohollagen görs dessutom redan i dag en prövning av om sökanden med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden samt omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten. Denna prövning syftar bland annat till att upptäcka fall av penningtvätt och organiserad brottslighet. Regeringens bedömning är att det redan i dag finns goda verktyg för att fånga upp eventuell ökning av oseriösa aktörer. Många kommuner har tillsammans med bland annat länsstyrelserna även ett uppbyggt samarbete med Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten i frågan om ekonomiska prövningar enligt alkohollagen och tillstånd enligt lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter. Regeringen bedömer att de samarbeten som har etablerats mellan myndigheterna, där även Tullverket, Polismyndigheten och Kronofogden är viktiga aktörer, har goda förutsättningar att även fortsatt motverka ekonomisk brottslighet. Det är även viktigt att kunna följa upp arbetslivskriminalitet. Regeringen och Delegationen mot arbetslivskriminalitet har tidigare konstaterat att det saknas en metod för uppföljning, varför Södertörns högskola har fått i uppdrag att utveckla en sådan metod. Uppdraget ska slutredovisas i juni 2026.

Regeringen anser sammanfattningsvis att det finns flera fördelar med att avskaffa kravet på eget kök och matservering. Regeringen delar Förenklingrådet bedömning att förslaget kommer att minska företagets administration och kostnader och gynna tillväxten i branschen. De negativa konsekvenser som en viss ökning av alkoholkonsumtionen

riskerar att medföra bedöms kunna hanteras inom ramen för övriga regler i alkohollagen. Som framgår av avsnitt 5.4 avser regeringen också att följa upp och utvärdera förslagen om ett avskaffande av kraven på eget kök och matservering. Sammantaget anser regeringen att förslaget är en rimlig avvägning mellan folkhälsan och behovet av regelförenkling.

Även kravet på lämpligt antal sittplatser och yta som får tas i anspråk av drinkbar upphävs

Enligt 8 kap. 15 § andra stycket alkohollagen gäller att serveringsstället ska vara utrustat med ett i förhållande till lokalens storlek lämpligt antal sittplatser för matservering. Om det finns en drinkbar får den ta i anspråk endast en mindre del av serveringsställets totala yta och vara belägen i nära anslutning till matsalen.

Eftersom regeringen föreslår att kravet på matservering och eget kök tas bort, finns det skäl att överväga om även dessa krav ska tas bort.

Som *Bollnäs kommun* påpekar måste alla serveringsställen redan i dag kunna säkerställa att alkoholkonsumtionen kan ske under ordnade former och med god överblickbarhet och kontroll över serveringen. Att erbjuda sittplatser för servering av alkohol kan visserligen vara ett bra sätt att få sådan kontroll, och tillgång till sittplatser är troligtvis något som i hög grad kommer att efterfrågas av kunder även om det inte erbjuds någon matservering.

Ett avskaffande av kravet på lämpligt antal sittplatser och yta som får tas i anspråk av drinkbar leder till en ökad flexibilitet i utformningen av serveringsutrymmet och ett bättre utnyttjande av de lokaler och andra utrymmen som restaurangen disponerar. Förslaget innebär dock att serveringsställena på annat vis behöver försäkra sig om att ansvarig personal kan ha en tydlig överblick över serveringsytan, för att försäkra sig om ordning och säkerhet.

Det bör också påpekas att alkohollagens övriga krav på serveringsstället och dess utformning samt på sökandens personliga och ekonomiska lämplighet fortsatt gäller och är avgörande för om en ansökan om serveringstillstånd kan beviljas. Därtill kommer möjligheten att med stöd av 8 kap. 17 § vägra serveringstillstånd trots att övriga krav i lagen är uppfyllda med hänsyn till serveringsställets belägenhet eller av andra skäl. Med belägenhet avses geografisk placering, till exempel att lokalen ligger i ett bostadsområde eller i ett område som på annat sätt är känsligt för störningar eller det annars kan befaras uppstå olägenheter avseende ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa. Förutom bostadsområden kan det vara fråga om närheten till skolor eller fritidsgårdar, institutioner för missbrukare eller liknande verksamhet (prop. 2009/10:125 s. 170). Som anges i tidigare förarbeten (prop. 1994/95:89 s. 105) finns ingen generell ”rätt” att få serveringstillstånd. Även allmänna bestämmelser i 3 kap. om försäljning ska beaktas. Som *Sveriges producenter av alkoholdrycker (SPAA)* tar upp innehåller alkohollagen redan starka verktyg för att värna ordning och nykterhet, såsom krav på serveringsansvar, kunskapsprov, tillsyn och möjligheten för kommuner att ingripa vid misskötsel. De centrala skyddsmekanismerna i lagen påverkas inte av att detta krav tas bort.

Regeringen delar Förenklingsrådets bedömning och föreslår att bestämmelserna om sittplatser och drinkbarer upphävs.

Även kravet på att tillhandahålla tillredd mat för servering till allmänheten och i slutet sällskap för tillfälligt tillstånd upphävs

Tillfälligt tillstånd för servering får enligt 8 kap. 15 § tredje stycket alkohollagen meddelas om serveringsstället tillhandahåller tillredd mat. Detsamma gäller tillstånd för servering i slutet sällskap. Tillstånd för servering av starköl, vin och annan jäst alkoholdryck i foajéer till teater eller konsertlokal under paus i föreställning eller konsert får enligt 8 kap. 15 § fjärde stycket alkohollagen meddelas utan krav på matservering. Det ställs inte heller krav på matservering vid provsmakning enligt 8 kap. 6 eller 7 § alkohollagen.

Förenklingsrådets bedömning är att det saknas skäl till att andra regler ska gälla för matservering för tillfälliga tillstånd i jämförelse med stadigvarande tillstånd. Kravet på att serveringsstället ska tillhandahålla tillredd mat föreslås därför tas bort även för tillfälliga tillstånd. Flera remissinstanser, såsom *Kristianstads kommun*, *Göteborgs kommun* och *KAF-T*, har framfört kritik mot att skillnaderna mellan tillfälliga och stadigvarande tillstånd suddas ut om 8 kap. 15 § upphävs, eftersom ett avskaffat matkrav gör att det inte längre finns skäl ur konkurrenshänseende, att reglera tillfälliga tillstånd. Remissinstanserna framför bland annat att motiven för att begränsa antalet tillfälliga serveringstillstånd försvinner och medför att tillfälliga tillstånd bör kunna beviljas för ett obegränsat antal tillfällen per år eftersom det inte längre finns något konkurrensmotiv att neka tillfälliga tillstånd i stor omfattning eller under långa perioder. Med de föreslagna lättnaderna minskar även vissa hinder för verksamheter som redan idag tolkar alkohollagen som om den inte gäller deras verksamhet.

Regeringen delar Förenklingsrådets bedömning att det saknas skäl till att andra regler ska gälla för matservering för tillfälliga tillstånd jämfört med stadigvarande tillstånd. Det innebär att även tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten, exempelvis för festivaler, mässor eller konsert- och idrottsarrangemang, ska kunna beviljas utan krav på servering av tillredd mat. Detsamma gäller för tillfälliga tillstånd för servering i slutna sällskap, exempelvis för festlokaler och förenings- eller personalfester. Om alkoholservering kan ske utan krav på matservering till allmänheten, finns det inget som talar för att hårdare krav bör ställas upp på alkoholservering till slutna sällskap. Förändringen vad gäller tillfälliga serveringstillstånd gäller dock enbart krav på matservering, och det bör noteras att övriga krav i alkohollagen avseende serveringstillstånd i allmänhet fortsatt gäller även för tillfälliga serveringstillstånd. Det som framgår av tidigare förarbeten gäller även fortsatt bland annat i fråga om när det är lämpligt att bevilja stadigvarande respektive tillfälligt tillstånd enligt alkohollagen.

I 8 kap. 15 § fjärde stycket regleras undantag från krav på att servera mat för att få serveringstillstånd för servering i foajéer m.m. Vidare framgår att det inte ställs krav på matservering vid provsmakning enligt 8 kap. 6 och 7 §§ alkohollagen. Eftersom det generella kravet på matservering i alkohollagen föreslås tas bort bedömer regeringen att även bestämmelsen

om undantag från kravet på matservering avseende tillstånd för servering av starköl, vin och annan jäst alkoholdryck i foajéer till teater eller konsertlokal under paus i föreställning eller konsert samt vid provsmakning enligt 8 kap. 6 eller 7 § alkohollagen ska upphävas.

Detta påverkar inte bestämmelserna i 8 kap. 2 § fjärde stycket och 6 § alkohollagen om tillstånd för eller anordnande av provsmakning av alkoholdrycker. Vissa remissinstanser har framfört att det saknas behov av ett särskilt tillstånd för provsmakning. Ändringen innebär endast att undantaget från kravet på matservering tas bort eftersom det inte längre behövs när kravet på att servera mat försvinner. Övriga krav för tillstånd för eller anordnande av provsmakning kvarstår.

Regeringens bedömning är därför att det inte finns behov av att ändra bestämmelserna.

Tillståndsgivning, tillsyn och vägledning

Förenklingsrådet anser att förslaget innebär en tidsbesparing för kommunala alkoholhandläggare och att deras resurser framöver kan läggas på annan kontroll och ökad tillsyn. Flera remissinstanser, såsom *KAF-T, Avesta, Falu, Gällivare, Kristianstad, Leksand* och *Göteborgs kommuner, Länsstyrelsen Blekinge län* och *Länsstyrelsen i Skåne län* menar dock att beskrivningen är förenklad, eftersom bedömningar om kök och meny inte är arbetskrävande och ingen tid frigörs eftersom ändrade krav genererar nya frågor att utreda. Flera remissinstanser har framfört att förslaget i stället kommer att öka behovet av kompetensutveckling och vägledning för att nå en rättssäker och effektiv tillsyn och tillämpning av alkohollagen. Skillnader i tillsyn och kontroll mellan kommuner kan påverka konkurrensen mellan verksamheterna. Även satsningar på effektiva förebyggande metoder lyfts av remissinstanserna som viktiga i tillsynsarbetet, såsom *Ansvarsfull Alkoholservering* och *Krogar mot Knark. Länsstyrelserna i Västerbotten* och *Västmanlands län* samt *Köpings kommun* menar att mindre och resurssvaga kommuner, där kommunala handläggare ofta har flera ansvarsområden, kan få svårare att hantera ärenden, identifiera oseriösa aktörer och genomföra de utökade kontroller som krävs när tidigare begränsningar tas bort. Länsstyrelserna betonar att tillsynskapaciteten är avgörande för regelefterlevnaden. Sammantaget bedöms förslagen innebära merarbete för kommunerna, vilket kan innebära ökade kostnader för de företag som söker och som kommunerna ska bedriva tillsyn över.

Regeringen bedömer att de nya reglerna för serveringstillstånd kan medföra merarbete för kommunerna, inklusive en ökad kostnad för handläggning och tillsyn, eftersom fler verksamheter kan få serveringstillstånd och kräver tillsyn. Bland annat länsstyrelserna i Stockholms och Västra Götalands län har efterfrågat vägledning när det gäller hur frekvent tillsynen bör utövas eftersom lägre krav för tillstånd brukar behöva kompenseras med en mer frekvent tillsyn. Av förarbeten framgår att verksamheter såsom utpräglade nöjesrestauranger, verksamheter med sena serveringstider och sådana med ungdomar som gäster motiverar flera kontrollbesök under året (En ny alkohollag, SOU 2009:22 s. 216). Det är dock kommunerna och länsstyrelserna som är bäst lämpade att bedöma behoven för tillsyn lokalt och regionalt, utifrån sin

lokalkännedom. Kommunerna bör sträva efter en likvärdig, effektiv och rättssäker tillsyn, vilket ökar möjligheten för förutsägbara och likvärdiga krav på företag i hela landet. En effektiv tillsyn bör även fortsättningsvis vara strukturerad och regelbunden (skr. 2009/10:79 En tydlig, rättssäker och effektiv tillsyn).

Regeringen föreslår inga förändringar för kommunernas, länsstyrelsernas, Folkhälsomyndighetens, Polismyndighetens och Konsumentverkets befogenheter eller tillståndshavares skyldigheter avseende tillsyn. Nu gällande bestämmelser i 9 kap. alkohollagen gäller således även för nya typer av verksamheter med serveringstillstånd.

Regeringen anser att tydlig nationell vägledning skapar förutsättningar för en rättssäker och enhetlig tillämpning av regelverket. Folkhälsomyndigheten och länsstyrelserna är viktiga för att förmedla och stödja tillämpningen av kunskapsbaserade arbetssätt på kommunal nivå. Regeringen noterar även att vägledande avgöranden från domstolarna utgör värdefulla underlag i myndigheternas vägledande arbete. För att stödja kommunernas tillämpning av alkohollagstiftningen har Folkhälsomyndigheten haft i uppdrag att ta fram en utbildning till kommunala alkoholhandläggare (S2021/05130). Uppdraget syftade till att stärka handläggarnas möjligheter att göra adekvata och enhetliga bedömningar genom att informera om lagstiftning, praxis och förarbeten. Uppdraget redovisades 2022. På Folkhälsomyndighetens webbplats går det numera att hitta ett tolkningsstöd om alkohollagens bestämmelser om alkoholservering. Stödet vänder sig till den som arbetar inom alkoholorområdet i kommunen.

I syfte att stärka tillsynen och stödja aktörer på kommunal nivå har länsstyrelserna haft i uppdrag att utveckla och kvalitetssäkra arbetet med en strukturerad och likvärdig tillsyn av alkohol, tobak och andra nikotinprodukter under perioden 2021–2025 (S2021/03344). Uppdraget innefattade bland annat att utveckla former för samverkan med relevanta aktörer på den regionala och lokala nivån samt att underlätta och stödja kommunernas arbete med tillsyn och tillståndsgivning inom området, genom kontinuerlig kompetensutveckling och annat relevant stöd. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2026. Regeringen bedömer att de nationella insatserna utgör ett värdefullt stöd till kommunerna i deras arbete.

När det gäller kommuners resursbehov för handläggning och service enligt alkohollagen, får kommunerna ta ut avgift för prövningen av serveringstillstånd (8 kap. 10 § alkohollagen). Kommunerna får även ta ut avgift för tillsyn av den som har serveringstillstånd, detta gäller även fortsättningsvis. Om ett slopat mat- och kökskrav medför behov av mer tillsyn eller mer ingående tillståndsprövningar av exempelvis frågor om lämplighet och olägenheter (8 kap. 12 och 17 §§ alkohollagen) och detta leder till merkostnader för kommunen, har kommunerna möjlighet att justera avgifterna. Avgiftsnivåerna ska fastställas i enlighet med de allmänna krav om självkostnadsprincipen som finns beträffande kommunala taxor (jfr RÅ 1986 ref. 30). Kommunfullmäktige kan även fastställa övriga grunder för avgifterna, till exempel på vilket sätt och när avgifterna ska betalas.

Eftersom avgifterna ska täcka kommunens faktiska kostnader kan avgifterna variera mellan olika kommuner. Detta innebär även att de

avgifter som tas ut av företagen för prövning av ansökan och tillsyn kan öka. Kostnaden kan komma att tas ut både för tillsyn av befintliga tillståndshavare samt för tillståndsprövning och tillsyn av de som tillkommer. Regeringens förslag medför således att tillsynen kan komma att kosta mer för företagen än i dag, bland annat eftersom den som bedriver alkoholservering utan matservering kan behöva ett tätare intervall för tillsyn. För företagen bedöms dock eventuellt ökade tillsynsavgifter kunna kompenseras bland annat genom minskade investeringskostnader (se avsnitt 8.4 för mer detaljerade bedömningar).

5.2 Kravet på matservering vid servering av folköl avskaffas

Regeringens förslag

Kravet på matservering vid servering av folköl ska avskaffas.

Förenklingsrådets förslag

Förenklingsrådet tar inte upp frågan.

Remissinstanserna

Många remissinstanser, bland annat *Länsstyrelsen i Blekinge*, *Länsstyrelsen i Kalmar* och *Kristianstads kommun* tar upp att Förenklingsrådet inte lämnat något förslag om upphävande av kravet på matservering vid servering av folköl och pekar på att det kommer att innebära att det ställs högre krav för servering av folköl än det gör när det serveras starkare alkohol. Flera remissinstanser, till exempel *Länsstyrelsen i Hallands län*, *Förvaltningsrätten i Stockholm* och *Norrköpings kommun*, tar bland annat upp att kravet på matservering för servering av folköl och vid servering i särskilt boende inte omfattas av Förenklingsrådets förslag.

Skälen för regeringens förslag

Avskaffat matkrav för servering av folköl

Folköl ingår inte i de tillståndspliktiga drycker som anges i 8 kap. 1 § första stycket alkohollagen. Rätten till servering av folköl är i stället knuten till vissa krav som framgår av 8 kap. 8 § alkohollagen. Verksamheten ska bedrivas i sådana lokaler eller andra utrymmen i byggnader eller transportmedel som är godkända eller registrerade livsmedelsanläggningar enligt livsmedelslagstiftningen och som är avsedda för stadigvarande verksamhet med livsmedel och där mat serveras samtidigt. Folköl får, även om kraven ovan inte är uppfyllda, också serveras i de situationer som anges i 8 kap. 1 a och b §§ alkohollagen samt av den som innehar serveringstillstånd. Den som ska bedriva servering av folköl ska anmäla verksamheten hos den kommun där serveringen ska ske. Anmälningsskyldigheten gäller inte i fall som anges i 8 kap. 1 a och b §§ alkohollagen eller den som innehar serveringstillstånd.

Regeringen anser i likhet med vad flera remissinstanser har anfört att det saknas skäl att ställa högre krav vid servering av folköl än vid servering av starkare alkohol drycker. Som en följd av regeringens förslag att kravet i 8 kap. 15 § alkohollagen på matservering och eget kök för servering till allmänheten ska tas bort, föreslås därför att även kravet i 8 kap. 8 § alkohollagen på matservering vid servering av folköl ska upphävas. Övriga krav i alkohollagen avseende servering av folköl kvarstår.

När det gäller särskilda boenden infördes ett undantag från huvudregeln i alkohollagen om krav på serveringstillstånd den 1 juni 2012 i 8 kap. 1 b § alkohollagen. De rekvisit som ska vara uppfyllda för befrielse från kravet på serveringstillstånd är att serveringen sker till boenden och besökare till denne på ett särskilt boende där måltidsservice tillhandahålls. Frågan om tillstånd till alkoholservering på särskilda boenden är bara aktuell i de fall måltidsservice tillhandahålls på det särskilda boendet. Bestämmelsen innehåller således inget krav på att ett särskilt boende ska servera mat. Det finns därför ingen anledning att ändra denna bestämmelse.

Inget behov av ändringar i spellagen

Några remissinstanser, till exempel *Länsstyrelsen i Västerbottens län* och *Länsstyrelsen i Västmanlands län* och *KAF-T*, nämner att det finns bestämmelser kopplade till serveringstillstånd i bland annat spellagen (2018:1138), varför det kan finnas anledning att den lagen ses över. Av förarbetena till spellagen (prop. 2017/18:220 s. 304 och 311) framgår att serveringstillståndet innebär en viss garanti för att verksamheten i lokalen bedrivs i ordnade former och att verksamheten är seriös.

Som regeringen påpekar i avsnitt 5.1 kommer alkohollagens övriga krav på de aktörer som söker serveringstillstånd fortsatt att gälla. Dessa krav ska säkerställa att alkoholkonsumtionen kan ske under ordnade former och med god överblickbarhet och kontroll över serveringen samt att den sökande är lämplig. Regeringens bedömning är därför att de föreslagna ändringarna i alkohollagen inte medför något behov av ändring av bestämmelserna i spellagen.

5.3 Kravet på eget kök vid cateringverksamhet avskaffas

Regeringens förslag

Kravet på ett eget kök för tillredning av mat för att få stadigvarande serveringstillstånd vid cateringverksamhet ska upphävas.

Förenklingsrådets förslag

Förenklingsrådets förslag stämmer delvis överens med regeringens. Förenklingsrådet föreslår att kravet på att ha ett eget kök för tillredning av mat ersätts med ett krav på att i samband med servering tillhandahålla tillredd mat.

Remissinstanserna

Bland andra *Malmö kommun, Svenskt Näringsliv och Sprit- och vinleverantörsföreningen* tillstyrker förslaget. *Länsstyrelsen i Uppsala län* är positiv till förslaget men menar att förändringar i lagen bör föregås av en utökad konsekvensanalys. Flera remissinstanser, till exempel *Länsstyrelsen i Gävleborgs län och Länsstyrelsen i Kronobergs län*, avstyrker förslaget. *Länsstyrelsen i Hallands län* tar upp att om kravet på eget kök tas bort behöver förvaringsreglerna utredas. *Kristianstads kommun* framför att det är osäkert var ett eventuellt tillsynsansvar hamnar gällande verksamheter med cateringtillstånd om kravet på eget kök tas bort. *Folkhälsomyndigheten* motsätter sig förslaget och anför att om 8 kap. 15 § alkohollagen upphävs bör 8 kap. 4 § samma lag ändras så att kravet på matservering även gäller för cateringverksamhet vid tillfälliga serveringstillstånd. Folkhälsomyndigheten har även uppgett att man inte bör öppna upp för catering av bara alkohol.

Skälen för regeringens förslag

Den som bedriver cateringverksamhet för slutna sällskap kan enligt 8 kap. 4 § alkohollagen meddelas stadigvarande serveringstillstånd under förutsättning att den lokal där serveringen äger rum för varje tillfälle anmäls till och godkänns av kommunen. Den som bedriver verksamheten ska ha ett eget kök för tillredning av mat för att få stadigvarande serveringstillstånd. Med catering förstås här servering av färdiglagad mat och av alkoholdrycker på beställning av slutna sällskap som sker antingen i hemmet, eller i en för tillfället hyrd lokal (prop. 2009/10:125 s. 100).

Tillhandahållande av färdiglagad mat ska ske i samband med cateringservering, vilket innebär att det inte ställs något generellt krav på serveringsställen som bedriver både restaurangverksamhet och cateringverksamhet att även i restaurangverksamheten tillhandahålla färdiglagad mat för att få serveringstillstånd. Färdiglagad mat ska tolkas på motsvarande sätt som gällt för cateringverksamhet enligt tidigare bestämmelser i alkohollagen. I förarbetena till alkohollagen framgår att kravet på tillredd mat innebär att råvaror på något sätt ska ha förädlats (prop. 2009/10:125 s. 169 f.). Vidare framgår att för servering till allmänheten under enstaka tidsperiod eller vid ett enstaka tillfälle, liksom för servering till slutet sällskap, kan liksom hittills kraven ställas något lägre. För tillstånd till sådan servering bör det enligt förarbetena vara tillräckligt att det tillhandahålls någon form av tillredd mat. I dessa fall kan alltså även lägenhetsspisar eller mikrovågsugnar för uppvärmning av prefabricerad mat anses vara tillräckligt (prop. 2009/10:25 s. 105).

Mot bakgrund av förslaget att kravet på eget kök för stadigvarande serveringstillstånd för servering till allmänheten ska tas bort finns det även skäl att ompröva kravet på eget kök vid cateringverksamhet. Förenklingsrådet föreslår att kravet tas bort men att kravet på att i samband med servering tillhandahålla färdiglagad mat kvarstår. Förenklingsrådet menar att avskaffande av kravet på eget kök kommer att medföra en ökad flexibilitet för cateringverksamheter. Några önskemål om att öppna upp för catering av enbart alkoholdrycker har inte framförts och Förenklingsrådet ser inte heller något behov av en sådan förändring. *Visita*,

som tillstyrker att kravet på eget kök tas bort, anför att de inte har någon invändning mot att kravet på tillredd mat bibehålls.

Som framgår av förarbetena (prop. 2009/10:125 s. 100) är servering av färdiglagad mat en bärande del i cateringverksamhet. Detta framgår också av begreppet catering. Det finns däremot inte några starka skäl för att utöver detta krav även ställa krav på att maten måste tillredas i eget kök. Regeringen föreslår därför att kravet på eget kök tas bort. Mot bakgrund av vad som uttalas i förarbetena om cateringverksamhet behöver något förtydligande om att den som bedriver cateringverksamhet i samband med sådan servering ska tillhandahålla färdiglagad mat för att få stadigvarande serveringstillstånd inte införas.

Regeringens förslag innehåller ingen förändring vad gäller tillsynsfrågor eller hanteringen av ansökan om cateringtillstånd och inte heller påverkas alkohollagens förvaringsregler av förslaget.

Som *Folkhälsomyndigheten* framför innebär förslaget att upphäva bestämmelsen i 8 kap. 15 § tredje stycket alkohollagen att det blir möjligt för den som bedriver cateringverksamhet att ansöka om tillfälligt serveringstillstånd utan att det ställs krav på att servera tillredd mat. Regeringen bedömer att detta är en konsekvens av den regelförenkling som föreslås men konstaterar också att den som ansöker om tillfälligt serveringstillstånd måste uppfylla övriga krav som ställs i 3 kap. och 8 kap. alkohollagen. Slopandet av kravet på kök innebär dock ingen ändring i fråga om tillåtligheten av detaljhandel med hemleverans av alkoholdrycker i form av avlämning av mat och alkoholdrycker som beställts med kort varsel, exempelvis genom sådana matbudstjänster som vuxit fram de senaste åren.

5.4 En utvärdering av slopade krav bör genomföras

Regeringens bedömning

En eller flera myndigheter bör få i uppdrag att följa upp och utvärdera avskaffandet av kravet på matservering och eget kök.

Förenklingsrådets förslag

Förenklingsrådets förslag stämmer delvis överens med regeringens bedömning. Förenklingsrådet föreslår att en utvärdering ska göras fem år efter införandet.

Remissinstanserna

Avesta kommun framför att om en utvärdering av den nya lagstiftningen ska göras om några år kommer det att bli svårt att ställa krav på att de serveringsställen som har öppnats utan krav på matutbud eller kök ska förändra sin verksamhet i efterhand. *Göteborgs universitet* understryker vikten av att en regeländring föregås och följs av systematisk forskning och utvärdering. Det bör tydligt säkerställas att det finns möjligheter till långsiktig uppföljning av konsekvenserna för alkoholkonsumtion, alkoholrelaterade skador, serveringsmiljöer och tillsyn om förslaget genomförs. Detta förutsätter tillgång till relevanta data samt stöd till

oberoende forskning inom området. *Länsstyrelsen i Stockholms län* framför att uppföljningen bör innehålla ett särskilt avsnitt om eventuella negativa effekter, inklusive indikatorer kopplade till tillsynsbelastning, ordning och nykterhet samt systemhotande brottslighet. *Länsstyrelsen i Örebro län* framför att det är särskilt angeläget att analysera hur förändringen kan påverka förekomsten av våld och vilka konsekvenser det kan få för barn. *Näringslivets regelrådet* anför att en utvärdering kan göras tidigare än fem år.

Skälen för regeringens bedömning

Regeringen bedömer i likhet med Förenklingsrådet och flera remissinstanser att en utvärdering av avskaffandet av kravet på matservice och eget kök bör genomföras.

Eftersom alkohollagen är en skyddslagstiftning är det av stor vikt att snabbt kunna fånga upp eventuella negativa effekter men även kunna identifiera vilken påverkan förslagen får för branschen. En första utvärdering bör därför enligt regeringens bedömning initieras tidigare än fem år efter ikraftträdandet, vilket även *Näringslivets regelrådet* påpekar. Regeringen instämmer i de synpunkter som lämnats av bland annat *Göteborgs universitet* och *Länsstyrelserna i Stockholms och Örebro län* att angelägna frågor som en sådan utvärdering bör belysa är utvecklingen av alkoholkonsumtionen fördelat på olika typer av serveringsställen i relation till den totala alkoholkonsumtionen samt andra faktorer som påverkar folkhälsan såsom förekomst av våld och annan brottslighet liksom påverkan på barn och unga. Utvärderingen bör även omfatta samhällsekonomiska konsekvenser, till exempel utvecklingen av alkoholskador och kostnader för vård. Vidare bör utvärderingen belysa branschens utveckling och lönsamhet bland annat ur ett regionalt och lokalt perspektiv, särskilt vad gäller landsbygd och kommuner med få invånare och begränsat antal serveringsställen, samt hur kommunernas tillståndsgivning och tillsyn påverkats. Eftersom befintlig statistik baseras på servering av alkoholhaltiga drycker i restaurangbranschen kan statistikinhämtningen behöva justeras.

Regeringen avser att ge en eller flera myndigheter i uppdrag att följa upp och utvärdera avskaffandet av kravet på matservice och eget kök.

Avesta kommun framför att det kan uppstå svårigheter att återigen ställa krav på mat och kök för verksamheter som beviljats serveringstillstånd, om lagstiftningen ändras igen om några år. Regeringen konstaterar att de krav som vid en eventuell framtida lagändring kommer att ställas på serveringsställen är en fråga som får avgöras i det lagstiftningsarbetet.

6 Förslagens påverkan på den fria rörligheten och på anmälningsplikten till Europeiska unionen och WTO

Regeringens bedömning

Förslagen är förenliga med EU:s regler om fri rörlighet för varor och tjänster.

Förslagen utgör inte sådana tekniska föreskrifter eller krav på informationssamhällets tjänster som enligt anmälningsdirektivet ska anmälas till Europeiska kommissionen.

Anmälan bör ske enligt tjänstedirektivet.

Förslagen behöver inte anmälas enligt TBT-avtalet.

Förenklingsrådets bedömning

Förenklingsrådet gör inte någon bedömning av förslagens påverkan på den fria rörligheten och anmälningsplikt till Europeiska unionen och WTO.

Remissinstanserna

Kommerskollegium, som har beaktat hur förslagen förhåller sig till EU-rätten, framför att även bestämmelser om lättnader i befintlig lagstiftning för produkter är anmälningspliktiga om man därigenom fastställer obligatoriska alternativa tekniska specifikationer. De föreslagna regeländringarna skulle kunna ses som s.k. andra krav i anmälningsdirektivets mening. Det bör bedömas om ändringarna i alkohollagen kommer att på ett väsentligt sätt påverka saluföringen av alkohol. *Kommerskollegium* vill även uppmärksamma EU:s tjänstedirektiv (2006/123) och dess reglering om anmälningsskyldighet.

Skälen för regeringens bedömning

Förslagens påverkan på den fria rörligheten

Kvantitativa importrestriktioner samt åtgärder med motsvarande verkan är enligt artikel 34 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) förbjudna mellan medlemsstaterna, eftersom sådana åtgärder kan förhindra den fria rörligheten för varor.

Utgångspunkten är att en vara som lagligen får säljas i en medlemsstat också ska få säljas i övriga medlemsstater. Motsvarande reglering för friheten att tillhandahålla tjänster återfinns i artikel 56 i fördraget.

Regeringens bedömning är att förslagen är förenliga med EU:s regler om fri rörlighet för varor och tjänster.

Anmälan enligt anmälningsdirektivet

Det har sedan länge funnits ett informationssystem som syftar till att motverka handelshinder orsakade av tekniska föreskrifter på det icke-harmoniserade området inom EU. Bestämmelserna finns numera i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9

september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (anmälningsdirektivet).

Av 20 § 6 förordning (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet framgår att Regeringskansliet ska anmäla författningar i enlighet med informationsförfaranden som följer av Sveriges medlemskap i unionen eller av andra internationella överenskommelser.

Direktivet är genomfört i Sverige bland annat genom förordningen (1994:2029) om tekniska regler. I förordningen finns föreskrifter som statliga myndigheter under regeringen ska iaktta när det gäller tekniska regler om varor, föreskrifter om informationssamhällets tjänster och datalokaliseringskrav.

Av 2 § 1 i förordningen framgår att med teknisk föreskrift avses

- föreskrifter eller andra bestämmelser som utgörs av eller hänvisar till tekniska specifikationer eller andra krav och som är rättsligt eller faktiskt tvingande vid saluföring eller användning av en vara,
- föreskrifter om informationssamhällets tjänster som är rättsligt eller faktiskt tvingande vid tillhandahållande, etablering eller användande av sådana tjänster, och
- föreskrifter som förbjuder tillverkning, import, saluföring eller användning av en vara.

Enligt 2 § 2 förordningen avses med teknisk specifikation specifikationer som är intagna i ett dokument och som fastställer de egenskaper som krävs av en vara, till exempel kvalitetsnivåer, prestanda, säkerhet eller dimensioner, inbegripet krav på varan som avser varubeteckning, terminologi, symboler, provning och provningsmetoder, förpackning, märkning eller etikettering och förfaranden för bedömning av överensstämmelse. Som tekniska specifikationer räknas också krav på processer och tillverkningsmetoder.

Av 2 § 3 framgår att med andra krav avses krav som inte är tekniska specifikationer och som ställs på en vara och påverkar varans livscykel efter det att den har släppts ut på marknaden, t.ex. villkor för användning, återvinning, återanvändning eller omhändertagande, om dessa krav på ett väsentligt sätt kan påverka varans sammansättning, natur eller saluföringen av den.

Av 3 § förordningen framgår att en myndighet som utarbetar en teknisk regel ska se till att regeln utformas så att den

- inte hindrar handeln med andra länder mer än vad som behövs för att tillgodose syftet med regeln, och
- säkerställer att sådana varor eller informationssamhällets tjänster som uppfyller likvärdiga krav enligt regler som gäller i något annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller i Turkiet när det gäller industriellt utformade produkter, inte hindras tillträde till den svenska marknaden.

Förslagen innebär lättnader i kraven för den som söker serveringstillstånd för servering av alkoholdrycker, alkoholdrycksliknande preparat och folköl. Någon ändring i bestämmelserna om detaljhandel i alkohollagen görs inte. Förenklingsrådet har i sin konsekvensutredning bedömt att

antalet etableringar med serveringstillstånd kommer att öka och att det kan antas leda till en viss ökning av alkoholkonsumtion i restaurangmiljö. Dock visar historiska data att antalet restauranger har ökat under en längre period samtidigt som den totala alkoholkonsumtionen per capita har minskat. Förenklingsrådets analyser visar att alkoholkonsumtionen bedöms kunna öka till följd av att fler restauranger etableras. Ökningen bedöms motsvara cirka 0,22 procent av den totala alkoholkonsumtionen (se tabell 8.1). Regeringen bedömer att förslagen om lättnader i kraven inte på ett väsentligt sätt påverkar saluföringen av alkohol. Förslagen utgör således inte sådana tekniska föreskrifter eller krav på informationssamhällets tjänster som enligt anmälningsdirektivet ska anmälas till Europeiska kommissionen.

Anmälan enligt tjänstedirektivet

Vid sidan av anmälningsdirektivet måste Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden (tjänstedirektivet) beaktas. Tjänstedirektivet syftar till att fastställa bestämmelser som ska underlätta utövandet av etableringsfriheten för tjänsteleverantörer och den fria rörligheten för tjänster. Tjänsteleverantörer ska kunna fullgöra vissa förfaranden och formaliteter samt få information genom gemensamma kontaktpunkter i medlemsstaterna. Om medlemsstaterna till exempel har krav på tillstånd eller användande av viss utrustning för att få utöva vissa tjänster, får kraven inte vara diskriminerande. Kraven måste även kunna motiveras av tvingande hänsyn till allmänintresset och det eftersträlvade målet ska inte kunna uppnås med en mindre begränsande åtgärd. Det är med andra ord samma krav som har redogjorts för ovan i fråga om den fria rörligheten för varor.

Även tjänstedirektivet innehåller ett anmälningsförfarande. I artiklarna 15.7 och 39.5 andra stycket i tjänstedirektivet finns bestämmelser om en skyldighet att anmäla författningsförslag och krav till kommissionen när dessa faller inom direktivets tillämpningsområde och omfattas av anmälningsplikt. Denna skyldighet syftar till att säkerställa att medlemsstaters nya eller förändrade krav i lag eller annan författning, för att bedriva tjänsteverksamhet, är förenliga med direktivets bestämmelser.

Förslagen om ändring i alkohollagen avser lättnader för den som ansöker om serveringstillstånd. Regeringen instämmer i Kommerskollegiums bedömning att förslagen om ändring i alkohollagen bör anmälas till kommissionen enligt tjänstedirektivet.

Anmälan enligt TBT-avtalet

Världshandelsorganisationen (WTO) är den internationella organisation som bland annat har till uppgift att avtalsvägen reglera internationell handel. Sverige är medlem i WTO både som nation och i egenskap av EU-medlem. Den lagstiftning som Sverige antar måste därför i största möjliga utsträckning vara förenlig med de rättsliga förpliktelser som följer av medlemskapet.

Vissa av WTO:s grundläggande principer regleras i WTO:s allmänna tull- och handelsavtal (General Agreement on Tariffs and Trade, Gattavtalet). De innebär att de krav som medlemmarna inför ska vara icke-

diskriminerande. Importerade och inhemska varor ska behandlas lika. Dessutom gäller att ett totalt importförbud för en viss vara inte får införas.

En medlem i WTO får göra undantag från principerna om exempelvis en handelshindrande åtgärd är nödvändig för att skydda människors, djurs eller växters liv eller hälsa. Den allmänna undantagsregeln förtydligas genom WTO:s avtal om tekniska handelshinder (Agreement on Technical Barriers to Trade, TBT-avtalet) som syftar till att hitta en balans mellan å ena sidan medlemmarnas rätt att införa regler för att uppnå skyddet och å andra sidan att undvika onödiga handelshinder. I stor utsträckning motsvarar bestämmelserna i TBT-avtalet principerna i artikel 34 i EUF-fördraget. I princip samma krav som redogjorts för ovan om fri rörlighet för varor blir därför aktuella även vid bedömningen i förhållande till TBT-avtalet. Regeringens bedömning är att förslagen är förenliga med WTO-regelverken och inte behöver anmälas enligt TBT-avtalet.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juni 2026.

Anmälan om servering av folköl enligt 8 kap. 8 § som har gjorts före ikraftträdandet ska fortfarande gälla.

Serveringstillstånd som har meddelats före ikraftträdandet ska fortfarande gälla.

Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för överträdelser som har skett före ikraftträdandet.

Förenklingsrådets förslag

Förenklingsrådets förslag stämmer delvis överens med regeringens. Förenklingsrådet föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026 samt att äldre föreskrifter fortfarande ska gälla vid prövning i domstol av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Remissinstanserna

Flera remissinstanser har synpunkter på ikraftträdandedatumet. *Svenskt näringsliv*, *Visita* och *Företagarna* med flera föreslår att lagändringarna ska träda i kraft tidigare. *Folkhälsomyndigheten*, *Länsstyrelsen i Västra Götaland*, *Sundbybergs kommun* med flera anser att det behövs skälig tid för att hinna genomföra förändringar i föreskrifter, kunskapsprov och vägledningar. *Kalmar kommun* anser att ikraftträdandet bör ske först vid årsskiftet 2026/2027. *Länsstyrelserna i Kalmar län* och *Kronobergs län* anser att lagändringar som träder i kraft under semestertid kan skapa administrativa utmaningar och förseningar som påverkar både kommuner och näringsidkare.

När det gäller övergångsbestämmelser framhåller bland annat *Leksands kommun, Länsstyrelsen i Hallands län* med flera att det bör framgå vad som gäller för tidigare meddelade serveringstillstånd, inklusive s.k. pausseringstillstånd. *Visita* framför att tidigare meddelade tillstånd fortsatt ska gälla och omfattas av de lättnader som görs i regelverket. *Länsstyrelsen i Stockholms län* bedömer att befintliga paustillstånd upphör att gälla när bestämmelsen upphävs om inte särskilda övergångsbestämmelser införs. *Länsstyrelsen i Västra Götaland* efterfrågar vad som ska hända med befintliga tillstånd och om en ändringsanmälan behöver göras. *Norrköpings kommun* anser att det bör förtydligas att en ändringsanmälan ska ske om en verksamhet upphör med matservering. *Kristianstads kommun* pekar på risken att kommunerna kommer att få hantera ett stort antal ändringar och ansökningar från befintliga tillståndshavare eftersom det saknas övergångsbestämmelser.

Skälen för regeringens förslag

Mot bakgrund bland annat av att restaurangbranschen är pressad och i stort behov av möjligheter till kostnadsbesparingar bör ikraftträdandet inte, som vissa remissinstanser föreslår, senareläggas utan i stället träda i kraft så snart som möjligt. Tidigast möjliga ikraftträdandedatum bedöms vara den 1 juni 2026. Mot bakgrund de synpunkter som *Folkhälsomyndigheten, Länsstyrelsen i Västra Götaland, Sundbybergs kommun* med flera framför avseende behovet av att göra förändringar i föreskrifter, kunskapsprov och vägledning gör regeringen i avsnitt 8.2 bedömningen att Folkhälsomyndigheten och länsstyrelserna behöver stärkas för att stödja i genomförandet av reformen.

Det finns, som flera remissinstanser framhåller, behov av övergångsbestämmelser när det gäller befintliga tillstånd och anmälningar. En anmälan om servering av folköl som gjorts med stöd av de äldre bestämmelserna ska gälla som en anmälan om servering av folköl enligt den bestämmelse som gäller från och med 1 juni 2026. Detsamma bör gälla tillstånd för servering till allmänheten, tillstånd för cateringverksamhet och för servering i foajéer som har meddelats med stöd av 8 kap. 4 och 15 §§ alkohollagen. Sådana tillstånd ska gälla som serveringstillstånd även efter ikraftträdandet. Att tillstånd och anmälningar fortsatt gäller framgår av allmänna förvaltningsrättsliga principer men mot bakgrund av remissinstansernas synpunkter bör detta förtydligas i en övergångsbestämmelse. Det bör dock uppmärksammas att om en tillståndshavare efter ikraftträdandet bestämmer sig för att ta bort exempelvis ett befintligt kök kan det krävas en så kallad ändringsanmälan i enlighet med 9 kap. 11 § andra stycket alkohollagen.

Enligt 9 kap. 2 § alkohollagen är det kommunerna och Polismyndigheten som utövar tillsyn över efterlevnaden av de bestämmelser som gäller för servering av alkoholdrycker. Kommunen har rätt att fatta beslut om erinran eller varning om innehavaren av serveringstillstånd inte uppfyller de krav som gällde för tillståndets meddelande eller om denne inte följer de bestämmelser som gäller för servering enligt alkohollagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av 9 kap. 17 § alkohollagen. Under vissa förutsättningar kan serveringstillstånd återkallas av kommunen (9 kap. 18 § alkohollagen).

Utgångspunkten är – om inte annat föreskrivs i övergångsbestämmelser eller följer av motivuttalanden eller omständigheterna i övrigt – att det är de föreskrifter som är i kraft när prövningen sker som ska tillämpas (HFD 2021 ref. 12). Utan övergångsbestämmelser skulle detta innebära att en aktör som inte följt villkoren i serveringstillståndet undkommer till exempel en erinran eller varning. Att åsidosätta villkoren i ett serveringstillstånd väcker betänkligheter om tillståndshavarens lämplighet även om de nya bestämmelserna har trätt i kraft. Det behövs därför övergångsbestämmelser.

Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för överträdelser som har skett före ikraftträdandet den 1 juni 2026. Det innebär till exempel att en kommun kan fatta beslut om en erinran med stöd av de äldre bestämmelserna om överträdelse av kraven i tillståndet har skett före ikraftträdandet, även om överträdelsen upptäcks efter att lagändringarna har trätt i kraft.

8 Konsekvensutredning

8.1 Inledning

I detta kapitel redogörs för konsekvenserna av regeringens förslag att kravet på matservering och eget kök för serveringstillstånd avskaffas. Vad gäller förslagen om avskaffandet av bestämmelserna om sittplatser och drinkbarer, kravet på eget kök för stadigvarande serveringstillstånd för cateringverksamhet samt kravet på matservering vid servering av folköl bedöms effekterna inte vara av någon betydande omfattning.

Föreliggande konsekvensutredning har utgått från Förenklingsrådets beräkningar. Förslaget bedöms medföra administrativa och materiella kostnadsbesparingar för de restauranger som har serveringstillstånd samtidigt som kostnaderna vid etablering av nya serveringsställen skulle bli lägre. Totalt bedöms förslaget leda till en besparing för företagen på cirka 3,9 miljarder kronor per år.

Att det blir billigare och administrativt enklare att etablera nöjesrestauranger samt att driftkostnaderna minskar för restauranger, framför allt för nöjesrestauranger, bedöms medföra en ökad etablering av nöjesrestauranger. Med nöjesrestaurang avses att verksamhetens fokus är på drycker, men mat serveras också. Det är mötesplatser där gäster ofta stannar sent. Exempel på verksamheter i kategorin är pubar, barer, sportbarer, nöjeskrogar och nattklubbar (Statistiska centralbyrån). Baserat på den historiska utvecklingen och den reform som genomfördes i Finland 2018 uppskattas avskaffandet av kravet på matservering och eget kök leda till en årlig tillväxt för nöjesrestauranger på cirka 3,9 procent med på sikt an avtagande ökningstakt. Detta kan jämföras med en årlig tillväxt i Sverige på 1,6 procent under perioden 2011–2024. Omräknat till antal serveringsställen motsvarar detta en ökning, på kort och medellång sikt, med i genomsnitt 85 nöjesrestauranger och cirka 190 övriga restauranger per år, men med en sannolikt avtagande ökning över tid.

Ett ökat antal etableringar med serveringstillstånd kan antas öka alkoholkonsumtionen i restaurangmiljö och därmed den totala alkoholkonsumtionen i Sverige. Samtidigt som antalet restauranger har ökat har dock den totala alkoholkonsumtionen per capita minskat, från 10,6 liter ren alkohol per person (15+ år) 2004 till 8,4 liter 2024. Under samma tid har andelen alkohol som konsumeras på restauranger legat på en relativt stabil nivå. I relation till den totala konsumtionen har dock restaurangernas andel ökat något, från cirka 10 till cirka 11–12 procent under samma period. Detta tyder på en omfördelning från alkoholkonsumtion utanför restaurangmiljö till konsumtion på restauranger och nöjesrestauranger, snarare än en ökning av den totala konsumtionen. Nedgången kan bland annat också förklaras av att alkoholvanorna ändrats under de senaste åren så att volymen alkohol per tillfälle minskat enligt Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN rapport 231 och 236).

Vidare tyder denna utveckling på att när fler restauranger etableras tenderar detta att öka andelen alkohol som konsumeras i restaurangmiljö i stället för utanför denna miljö. Denna *substitutionseffekt* kan förklara varför restaurangernas andel av konsumtionen ökar samtidigt som den totala konsumtionen per capita minskar.

Eftersom det i regel är dyrare att konsumera alkohol på restaurang än utanför restaurangmiljö kan det antas att när andelen av den totala alkoholkonsumtionen sker på serveringsställen, så dämpas eller minskas den totala alkoholkonsumtionen. Denna *inkomsteffekt* kan bidra till att dämpa en förväntad ökning i den totala alkoholkonsumtionen till följd av avskaffandet av kravet på matservering och eget kök. Det kan vidare finnas en så kallad *additionseffekt*, eftersom det kan antas att den totala alkoholkonsumtionen i samhället ökar när tillgängligheten ökar.

Utöver antagandet om en substitutionseffekt kan det antas att en ökning av antalet serveringsställen leder till en tilltagande konkurrens i branschen, vilket i sin tur kan antas leda till lägre pris på alkohol i restaurang- och serveringsmiljön. Denna *priseffekt* hänger samman med lägre driftskostnader för serveringsställen till följd av förslaget. Priset för en alkoholdryck får dock inte vid servering sättas lägre än inköpspriset för drycken jämte skäligt påslag, enligt 8 kap. 21 § alkohollagen, vilket kan antas dämpa priseffekten.

För att beräkna folkhälsoeffekterna av förslaget behöver således uppskattas storleken på substitutionseffekten, additionseffekten och priseffekten. Inkomsteffekten är svår att bedöma, men är sannolikt begränsad relativt övriga effekter, och beaktas därför inte i skattningen av förslagets effekter på alkoholkonsumtionen. Om inkomsteffekten skulle beaktas bidrar den sannolikt till en minskning i konsumtionen och följaktligen i skadeverkningarna. Eftersom inkomsteffekten inte är inkluderad i beräkningen kan skattningarna av konsumtionsökning och skadeverkningar vara överskattade.

I konsekvensberäkningarna antas att en del av konsumtionen kan substitueras alkoholkonsumtion utanför restaurang- och serveringsmiljön, snarare än adderas till den totala konsumtionen. Det redovisas beräkningar med en substitutionsgrad på mellan 0 och 50 procent, vilket innebär att konsumtionsökningen i restaurang- och serveringsmiljön ersätter mellan 0 och 50 procent av konsumtionen utanför denna, där 0 procent bedöms som

ett osannolikt antagande. Den trendmässiga minskningen i den totala alkoholkonsumtionen samtidigt som konsumtionen i restaurangmiljö legat stabilt tyder på att ökningen i restaurangmiljö i hög grad ersatt annan konsumtion. Det är därför rimligt att anta att den substitutionsgraden ligger närmare 50 procent än 0 procent. I konsekvensberäkningarna nedan bedöms därför att substitutionsgraden är 30 procent.

Vad gäller priseffekten, att en ökad konkurrens kan leda till en ökad konsumtion, antas den vara relativt begränsad. Till grund för skattning av hälsoeffekterna ligger också ovan antagande att reformen leder till cirka 85 nya nöjesrestauranger och 190 övriga restauranger per år samt en skattning av den genomsnittliga alkoholkonsumtionen till 724 liter per nöjesrestaurang och 603 liter per övriga restauranger per år.

Givet ovan antagande med en substitutionsgrad på 30 procent beräknas ökningen till cirka 157 000 liter per år i den vuxna befolkningen. Detta motsvarar 0,22 procent av den totala konsumtionen 2024, se tabell 8.1 nedan.

Tabell 8.1 Ökad årlig alkoholkonsumtion för personer över 18 år från avskaffat matserveringskrav vid olika substitutionseffekter

Ökad årlig konsumtion hos personer över 18 år	50%	30%	15%	0%
Total försäljning från avskaffat matserveringskrav (liter alkohol)	121 581	156 988	183 543	210 098
Andel av årlig totalkonsumtion	0,17%	0,22%	0,26%	0,30%

Förenklingsrådets justerade beräkningar 2026-02-04.

Baserat på metod och resultat från en studie genomförd av Ramboll 2019, på uppdrag av Systembolaget, är det möjligt att skatta de offentligfinansiella kostnaderna samt konsekvenser för folkhälsan i form av antal alkoholrelaterade sjukhusvister och dödsfall som den ökade konsumtionen kan ge upphov till, se vidare avsnitt 8.2 och 8.3.

8.2 Ekonomiska konsekvenser för offentlig sektor

Regeringens bedömning

Förslaget om upphävande av kravet på matsservering och kök innebär offentligfinansiella kostnader på cirka 52 miljoner kronor per år 2026–2028 på statlig, regional och kommunal nivå. Dessa kostnader bedöms kunna hanteras inom befintliga ekonomiska ramar. Regeringen bedömer att det uppstår kostnader för Folkhälsomyndigheten och länsstyrelserna för att stödja förslagets genomförande. Kostnaderna uppgår för länsstyrelserna till 13 miljoner kronor årligen 2026–2028 och för Folkhälsomyndigheten till 4,5 miljoner kronor årligen 2026–2028. Utöver detta tillkommer kostnader för uppföljning och utvärdering av förslaget med 1 miljon kronor 2026, 2 miljoner 2027 och 2 miljoner kronor 2028.

Förenklingsrådets bedömning

Förenklingsrådets bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. Förenklingsrådet beaktar inte kostnader för att stödja förslagets genomförande. Rådet beaktar inte heller kostnader för uppföljning och utvärdering.

Remissinstanserna

Flera *länsstyrelser* framför att förslaget kan innebära ökad arbetsbelastning för samtliga kommuner och länsstyrelser. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* menar att det saknas en djupare konsekvensanalys avseende ökade samhällskostnader för staten i andra områden än folkhälsa till exempel inom polisens verksamhet. Rapporten saknar även en analys om förändringen innebär ökade kostnader för kommunernas tillsynsverksamhet samt kring hur tillsynsverksamheten påverkas. Det saknas vidare en analys över hur länsstyrelsernas vägledning och tillsyn av kommunerna måste förändras och vilka kostnader som det kan leda till.

Länsstyrelsen i Södermanlands län menar att avregleringen som föreslås kan komma att innebära en ökad arbetsbelastning för länsstyrelsen i sin roll som rådgivande, stödjande och tillsynsansvarig myndighet för kommunernas verksamhet. Skälet är att i vissa avseenden kan prövningen omfatta nya typfall och behovet av tillsyn komma att öka. Vidare behöver det genomföras en granskning av finansieringen, bolagsengagemang, personer med betydande inflytande och ekonomiska intressenter.

Länsstyrelsen i Värmlands län bedömer att förslaget sammantaget innebär ett ökat behov av kompetensutveckling, tydligare vägledning och förstärkta resurser på kommunal nivå, vilket även påverkar länsstyrelsernas ansvar för uppföljning, samordning och stöd. Tillämpande myndigheter bör därför tillskjutas resurser.

Länsstyrelsen i Västerbottens län bedömer att förslaget ökar belastningen på kommunernas tillståndsprövning och tillsyn vilket innebär att mer resurser kommer att behöva avsättas för handläggning, kontroll och tillsyn i kommunerna.

Förvaltningsrätten i Stockholms län framför att Förenklingsrådet inte behandlat om förslaget kommer att innebära en ökning av antalet mål till de allmänna förvaltningsdomstolarna. Rätten anser därför att eventuella konsekvenser och kostnader för förvaltningsdomstolarna bör beaktas vid förvaltningsdomstolarnas resursfördelning.

Skälen för regeringens bedömning

Regeringens bedömning är att den skattade ökningen i alkoholkonsumtion till följd av förslaget ger upphov till begränsade offentligfinansiella effekter. Bedömningen är att kostnaderna ökar något för alkoholrelaterad vård och behandling inom primärvård, öppenvård och slutenvård samt kostnader för läkemedel, företagshälsovård, forskning och förebyggande insatser. Kostnaderna bedöms även öka något i form av en ökad belastning på socialtjänsten. Ökade kostnader kan vidare uppstå för rättsväsendets hantering av alkoholrelaterade och ordningsstörande brott, för polis, domstolar, kriminalvård, brottsförebyggande arbete och egendomsskador.

Den största effekten bedöms utgöras av kostnader inom rättsväsendet, särskilt vid vålds- och ordningsbrott.

Beräkningarna av kostnaderna bygger på antagandet i redovisningen i inledningen av detta kapitel, det vill säga att en förenklad reglering leder till ökad alkoholkonsumtion, främst genom tillväxt av serveringsställen och att vissa aktörer kan sänka sina priser. Om tillväxten blir lägre än förväntat minskar också de negativa effekterna. De sammantagna kostnaderna för offentlig sektor till följd av ett avskaffat matserveringskrav beräknas uppgå till cirka 52 miljoner kronor per år, med antagande om en substitutionseffekt på 30 procent. Kostnaderna relaterade till vård och omsorg beräknas utgöra cirka 61 procent och kostnader relaterade till brottslighet cirka 39 procent.

Fördelningen av kostnader mellan staten, regioner och kommuner baseras på en schablonuppskattning av vilka aktörer som i praktiken bär respektive kostnad. Vård- och behandlingskostnader antas för närvarande fördelas till 60 procent på regionerna, eftersom de ansvarar för sjukvården, 30 procent på kommunerna, som tillhandahåller insatser vid skadligt bruk och beroende. Denna fördelning kan dock komma att förändras till följd av praxisförändring inom området. Av vård- och behandlingskostnaderna faller 10 procent på staten, som genom bidrag och andra stödåtgärder bidrar till finansiering. Kostnader för brottslighet faller i huvudsak på staten (90 procent) genom rättsväsendet (polis, domstolar, kriminalvård), medan kommunerna (10 procent) påverkas genom lokala trygghetsåtgärder och förebyggande arbete. Förslaget kan initialt innebära en viss ökning av antalet mål till de allmänna förvaltningsdomstolarna men bedömningen är att denna ökning ryms inom ramen för befintliga ekonomiska ramar.

Vid en substitutionsgrad på 30 procent beräknas kostnaderna för kommunerna uppgå till cirka 12 miljoner kronor per år. För regionerna är motsvarande kostnader cirka 19 miljoner kronor och för staten cirka 21 miljoner kronor per år, se tabell 8.2.

Tabell 8.2 Årliga folkhälsokostnader uppdelat på vem kostnaderna tillfaller, för olika substitutionseffekter, miljoner kronor

Folkhälsokostnader, uppdelat på administrativ enhet, miljoner per år	50%	30%	15%	0%
Kommuner	9	12	14	16
Regioner	15	19	23	26
Stat	17	21	25	29
Folkhälsokostnader, miljoner	41	52	61	70

Förenklingsrådets justerade beräkningar 2026-02-04.

Vad gäller synpunkterna från *Länsstyrelsen i Jämtlands län*, *Länsstyrelsen i Värmlands län* och *Länsstyrelsen i Västerbottens län* om att förslaget kan påverka kommunernas kostnader för tillståndsprövning och tillsyn, konstaterar regeringen att kommunerna fortsatt får ta ut avgift för prövningen av serveringstillstånd och tillsyn för att finansiera denna verksamhet. Som framgår i kap 5.1 ovan ska avgiftsnivåerna fastställas i

enlighet med de allmänna krav om självkostnadsprincipen som finns beträffande kommunala taxor.

Som framförts i kapitel 5.1 ovan bedöms berörda kommunala verksamheter på grund av förslaget vara i behov av bland annat kompetensutveckling och vägledning från Folkhälsomyndigheten och länsstyrelserna, särskilt mindre och resurssvaga kommuner. Det är även angeläget att Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd ger företagare och kommunala tillståndshandläggare vägledning i detta avseende och att myndigheterna har tillräckligt med resurser för att stötta kommunerna att nå en likvärdig, rättssäker och effektiv tillsyn och tillämpning av alkohollagen. Skillnader i tillsyn och tillståndsgivning mellan kommuner kan påverka konkurrensen mellan verksamheterna.

Regeringen bedömer därför att Folkhälsomyndigheten och länsstyrelserna behöver stärkas för att kunna stödja kommunerna i genomförandet av reformen genom bland annat vägledning. Detta innebär kostnader för Folkhälsomyndigheten och länsstyrelsen med 18,5 miljoner kronor 2026, 19,5 miljoner kronor 2027 och 19,5 miljoner kronor 2028. Som vidare framförts i kapitel 5.4 bedömer regeringen att en eller flera myndigheter ska få i uppdrag att följa upp och utvärdera avskaffandet av kravet på matservering och eget kök. Detta innebär tillkommande kostnader för en eller flera myndigheter på 1 miljon kronor 2026, 2 miljoner kronor 2027 och 2 miljoner kronor 2028. Dessa kostnader omhändertas inom de ramar som riksdagen beslutar.

Utöver de redovisade tillkommande kostnaderna för kommuner, regioner och staten kan skatteintäkterna komma att öka något till följd av en ökad konsumtion och när viss konsumtion till serveringsställen eftersom priserna på serveringsställen genererar högre skatteintäkter i form av moms. Vidare kan en ökad etablering av serveringsställen generera en viss ökad sysselsättning och därmed ökade skatteintäkter. Samtidigt kan behovet av kökspersonal minska vilket skulle kunna innebära en viss minskning i sysselsättningen. Det är inte möjligt att kvantifiera de sammantagna effekterna vare sig vad gäller sysselsättningen eller skatteintäkter, men de bedöms vara positiva.

8.3 Konsekvenser för enskilda och för folkhälsan

Regeringens bedömning

Förslaget om upphävande av kravet på matservering och kök innebär en viss ökning av alkoholkonsumtionen och därmed alkoholrelaterade dödsfall och sjukhusvister.

Förenklingsrådets bedömning

Förenklingsrådets bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Karolinska institutet menar att förslaget i första hand utgår från näringspolitiska intressen och tar otillräcklig hänsyn till folkhälso-

konsekvenserna. Rapportens beräkning av ökade dödsfall vid ett slopat krav på matservering bygger på orealistiska antaganden och underskattar de potentiella konsekvenserna. Att använda en sådan begränsad kalkyl som beslutsunderlag är vetenskapligt otillräckligt. Vidare framförs att förslaget saknar vetenskaplig grund och bortser från den internationella evidens som visar att ökad tillgänglighet leder till ökad konsumtion och ökade alkoholrelaterade skador.

Folkhälsomyndigheten anser att Förenklingsrådets konsekvensanalys inte tar tillräcklig hänsyn till den ökade tillgängligheten. Vidare saknas en analys av hur förslaget påverkar både barn och vuxna när det gäller spel om pengar, vilket även framförs av *Länsstyrelsen i Gotlands län*.

Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning (CAN) menar att mot bakgrund av de kraftiga kostnadsminskningarna på 3,9 miljarder årligen och den ökade konkurrensen som de föreslagna förändringarna beräknas medföra kan den skattade ökningen i alkoholkonsumtionen vara underskattad. Det gäller framför allt effekterna av de lägre omkostnaderna och den intensifierade konkurrensen, på priset på den alkohol som serveras. Effekterna av förslagen kan således bli större än vad Förenklingsrådets beräkningar ger vid handen, vilket skulle kunna leda till en större konsumtionsökning och mer alkoholrelaterade skador.

Länsstyrelsen i Kronobergs län bedömer att rapporten inte tar tillräcklig hänsyn till långsiktiga effekter på exempelvis psykisk hälsa och arbetsförmåga som en ökad tillgänglighet till alkohol kan innebära. Rapporten saknar en analys av hur förändringen påverkar olika riskgrupper, exempelvis personer med alkoholberoende, unga vuxna, eller de som har ett riskbruk. Personer med låg inkomst eller låg utbildningsnivå är generellt mer sårbara för alkoholens negativa effekter.

Kommunala alkohol- och tobakshandläggare (KAF-T) vidhåller sina ställningstaganden i sitt yttrande över remissen SOU 2024:23 En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas. Förenklingsrådets förslag avstyrks eftersom KAF-T inte anser att förslagen är tillräckligt genomarbetade och beredda.

Leksands kommun menar att förslaget öppnar upp för nya aktörer att servera alkohol vilket riskerar att kraftigt öka tillgängligheten till alkohol i samhället, vilket kan få konsekvenser för folkhälsan.

Skälen för regeringens bedömning

En ökad alkoholkonsumtion bedöms leda till fler alkoholrelaterade hälsoproblem i befolkningen såsom förhöjd risk för leversjukdomar, hjärt-kärlsjukdomar samt en ökad belastning på hälso- och sjukvården genom fler vårdkontakter och ett större behov av rehabiliteringsinsatser. Hur stor effekten blir på folkhälsan beror bland annat på konsumtionsmönster, individuella riskfaktorer samt demografiska förhållanden. Effekten på skillnaderna i hälsa mellan kvinnor och män bedöms vara begränsad.

En ökad alkoholkonsumtion på cirka 0,21 procent, till följd av ett avskaffat matserveringskrav, bedöms leda till cirka 11 ytterligare alkoholrelaterade dödsfall per år, vid antagande om en 30 procentig substitutionseffekt – dvs. där 30 procent av den ökade konsumtionen på serveringsställen ersätter konsumtion i hemmet. Antalet tillkommande

alkoholrelaterade sjukhusvistelser beräknas på motsvarande sätt uppgå till cirka 1 400 vid antagande om 30 procents substitutionsgrad, se tabell 8.3.

Tabell 8.3 Uppskattade folkhälsoeffekter från avskaffat matserveringskrav vid olika substitutionseffekter

Folkhälsoeffekter per år	50%	30%	15%	0%
Antal tillkommande alkoholrelaterade dödsfall	8	11	13	15
Antal tillkommande alkoholrelaterade sjukhusvistelser	1 074	1 387	1 621	1 856
Ökning av alkoholrelaterade dödsfall och sjukhusvistelser	0,16%	0,21%	0,24%	0,28%

Förenklingsrådets justerade beräkningar 2026-02-04.

Förslaget bedöms vidare ge upphov till ett antal samhällsekonomiska konsekvenser kopplat till *produktionsbortfall*, såsom kostnader för sjukfrånvaro, nedsatt produktivitet trots närvaro på arbetet, förtida dödsfall samt produktionsförlust för personer som är frihetsberövade på grund av alkoholrelaterad brottslighet. Den största kostnaden bedöms utgöras av förtida dödsfall som innebär förlorade arbetsår och minskad samhällsproduktion. Kostnaden för produktionsbortfall uppskattas till cirka 73 miljoner kronor per år vid antagande om en substitutionsgrad på 30 procent, se tabell 8.4.

Det antas vidare att det uppstår negativa konsekvenser på *livskvaliteten* genom icke-monetära kostnader för bland annat försämrad livskvalitet hos alkoholkonsumenter, deras anhöriga och brottsoffer. Detta beräknas och uttrycks i förlorade kvalitetsjusterade levnadsår (QALY). De största kostnaderna uppstår till följd av individers lidande och förtida död, men också av påverkan på närstående. Kostnaden för minskad livskvalitet (QUALY) beräknas till cirka 90 miljoner kronor per år vid antagande om en substitutionsgrad på 30 procent. Sammantaget summerar dessa kostnader till cirka 163 miljoner kronor per år vid antagande om en substitutionsgrad på 30 procent.

Tabell 8.4 Årliga samhällsekonomiska konsekvenser till följd av avskaffat matserveringskrav för olika substitutionseffekter, miljoner kronor

Folkhälsokostnader per år, miljoner	50%	30%	15%	0%
Kostnader för produktionsbortfall	57	73	86	98
Förtida dödsfall och minskning av livskvalitet (QALY)	70	90	105	120
Totala folkhälsokostnader, miljoner kronor	126	163	191	218

Förenklingsrådets justerade beräkningar 2026-02-04.

Konsekvenser för särskilt sårbara grupper

Statistik avseende den totala alkoholkonsumtionen i Sverige visar på en stadig minskning sedan mitten av 00-talet, inte minst ibland yngre/unga vuxna. Särskilt märkbar är minskningen bland skolungdomar, där drickandet har halverats under 2000-talet. Även intensivkonsumtionen minskar, främst bland unga män. Alkoholkonsumtionen är dock inte jämnt fördelad och det finns stora skillnader mellan grupper: generellt dricker män mer än kvinnor, och yngre/unga vuxna dricker mer än äldre. Yngre personer konsumerar generellt alkohol vid färre tillfällen än äldre, men dricker i stället mer vid dessa tillfällen och oftare i berusningssyfte (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning Rapport 229, Självrapporterade alkoholvanor i Sverige 2004–2023).

Förslaget berör enbart alkohol som konsumeras på serveringsställen samtidigt som det finns faktorer som pekar på att överkonsumtion kan vara vanligare i privata miljöer. De skyddsregler som finns inom alkohollagstiftningen och som redogörs för i avsnitt 4.1 ovan syftar till att alkoholkonsumtion sker under kontrollerade former i lämpliga lokaler med tillsyn av flera myndigheter, att ansvarig personal finns på plats och ska kunna identifiera och hantera situationer där individer uppvisar tecken på överkonsumtion eller berusning, samt att restauranger måste göra löpande bedömningar av individers berusningsgrad vid servering. Det innebär att ökningen av alkoholkonsumtion på serveringsställen – och viss minskning av konsumtion i hemmet till följd av detta – kan bidra till att dämpa en potentiell ökning av skadekonsekvenser.

För personer med beroendeproblematik, där konsumtionsmönstret i högre grad styrs av tillgång och vanor, kan dock ett ökat antal (enklare) serveringsställen utgöra en reell ökning i konsumtionsmöjligheter – och därmed innebära en risk för förvärrat bruk. Det gäller särskilt om de nya serveringsformerna innebär mer tillgängliga, mindre reglerade eller billigare serveringsmiljöer. För dessa personer behöver inte heller en ökad alkoholkonsumtion på serveringsställen innebära en minskad alkoholkonsumtion i hemmet.

Utvärderingen av den finska reformen 2018 är inte fullt jämförbar med det föreliggande förslaget men skulle kunna indikera en risk för ökad ojämlikhet i dödligheten och att personer med lägre inkomster i högre grad drabbas av alkoholens skador. Enligt den finska utvärderingen ökade antalet dödsfall på grund av alkohol kraftigare än förväntat på basis av förändringen av den totala alkoholkonsumtionen, vilket skulle kunna antyda att de med en hög konsumtion av alkohol ökar sin konsumtion av alkoholdrycker mer än andra konsumenter. Detta överensstämmer också med analysen i Förenklingsrådets konsekvensutredning och med vetenskapliga rön.

8.4 Konsekvenser för företagen

Regeringens bedömning

Förslaget bedöms leda till en kostnadsbesparing för berörda företag motsvarande cirka 3,9 miljarder kronor årligen i form av minskad administrationsbörda, lägre personalkostnader och minskat matsvinn.

Förenklingsrådets bedömning

Förenklingsrådets bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Tillväxtverket ser positivt på konsekvensberäkningarna avseende förändrade kostnader för företagen och *Visita, Regelrådet, Svenskt Näringsliv* samt *Näringslivets Regelnämnd* anser att den konsekvensutredning som Förenklingsrådet redovisar är gedigen, fullödig och fullt tillräcklig utifrån gällande krav på konsekvensutredningar för att kunna läggas till grund för förslag till riksdagen samt beslut om och genomförande av de aktuella ändringarna i alkohollagen. *Regelrådet* tycker att Förenklingsrådets redovisning är godtagbar.

Det finns även oro bland remissinstanser, såsom *Lomma och Leksands kommuner samt Länsstyrelserna i Blekinge och Södermanlands län* om risker för en osund konkurrens bland olika verksamheter. Serveringsställen som framöver väljer att servera mat kräver andra kostnader än andra typer av verksamheter som enbart fokuserar på att servera alkoholdrycker, vilket medför bland annat lägre lokalkostnader.

Även *Länsstyrelsen i Blekinge län* och *Hotell- och restaurangfacket* anför att det finns en risk för att förslaget kan leda till ojämlika konkurrensvillkor eftersom nya aktörer inte har samma investeringskostnad. *Luleå kommun* och *Sveriges bryggerier* anser däremot att förslaget stärker sund konkurrens.

Skälen för regeringens bedömning

Regeringens bedömning är att det befintliga kravet på matservering, med bristande flexibilitet och tolkningsproblem vid tillståndsgivning och tillsyn, kan bidra till rättsosäkerhet och en snedvriden konkurrens. Regelverket kring vilken typ av mat som ska serveras och hur länge serveringen ska pågå, bidrar också till inläsningseffekter och ett ineffektivt nyttjande av verksamhetsutövarers resurser, såväl materiella som personella. Kravet på matservering utgör även hinder för etablering av nya restaurang- och barkoncept som exempelvis önskar ett ökat fokus på dryck eller att kunna erbjuda ett enklare utbud av mat tillsammans med alkoholdrycker. Bedömningen är därför att förslaget minskar kostnaderna för serveringsställen så att resurser i stället kan användas för att utveckla verksamheten, öka lönsamheten och stärka konkurrenskraften i branschen.

Regeringen anser att det kan finnas ett visst fog för synpunkten från *Länsstyrelsen i Blekinge län* och *Hotell- och restaurangfacket* att det finns en risk att förslaget kan leda till ojämlika konkurrensvillkor eftersom nya

aktörer inte har samma investeringskostnad. Regeringen bedömer samtidigt att det öppnar upp för nya möjligheter till olika samarbeten inom branschen genom att en verksamhetsutövare kan välja att köpa in mat från olika restauratörer.

Förslaget beräknas leda till att både befintliga restauranger och tillkommande nya serveringsställen kommer att beröras av förslaget, sammanlagt drygt 14 000 företag. Enligt statistik från SCB och Folkhälsomyndigheten finns det cirka 3 600 nöjesrestauranger såsom pubar, barer, sportbarer, nöjeskrogar och nattklubbar, där drycken har en mer central roll och där maten serveras mest ”för att klara kravet”, samt 10 500 övriga restauranger där matupplevelsen är huvudaffären och alkohol är ett komplement. De förstnämnda företagen är de som huvudsakligen kommer att påverkas av förslaget eftersom dagens krav på mat driver på kostnader som inte matchas av efterfrågan.

De kostnader som i dag kan relateras till mat- och kökskravet beräknas till 549 000 kronor per nöjesrestaurang och år och bygger på beräkningar av administrativa kostnader (103 000 kr per år), personalkostnader (432 000 kr per år) och kostnader för matsvinn och avfallshantering (14 000 kr per år). Uppräknat till alla nöjesrestauranger beräknas besparingen bli cirka 2 miljarder kronor per år. För övriga restauranger med matfokus beräknas besparingen leda till cirka 135 000 kronor per år och restaurang, sammanlagt cirka 1,4 miljarder kronor per år.

För nyetableringar beräknas besparingen bli cirka 2,8 miljoner kronor per serveringsställe samt lägre underhållskostnader motsvarande 130 000 kronor per år, sammanlagt 0,5 miljarder kronor per år. Sammanlagt beräknades besparingen bli cirka 3,9 miljarder kronor, se tabell 8.5 nedan avseende de cirka 14 000 etablerade restaurangerna samt de cirka 275 tillkommande serveringsställena till följd av regeländringen. Utöver detta kan en eventuell ökning av kommunernas avgifter för alkoholtillstånd och tillsyn till följd av förslaget medföra en något mindre besparing för berörda företag. Effekterna bedöms dock vara marginella i förhållande till den totala kostnadsbesparingen.

Tabell 8.5 Totalt uppskattad kostnadsbesparing för samtliga restaurangkategorier

	Kostnadsbesparingar på totalnivå i kronor
Etablerade nöjesrestauranger	1 976 335 000
Etablerade övriga restauranger som har fokus på matservering	1 415 435 000
Nyetablerade serveringsställen	495 468 000
Total kostnadsbesparing	3 887 238 000

Förenklingsrådets beräkningar.

Förslaget bedöms i första hand medföra lätnader för mikroföretag samt små och medelstora företag. Enligt Förenklingsrådets beräkningar och statistik från SCB är 82 procent av restaurangerna mikroföretag, med mellan 0 och 9 anställda, eller egenföretagare, för vilka effekterna av ett

slopat krav på mat och kök bedöms ha störst betydelse på grund av begränsade resurser för administration och personal.

Bedömning är vidare att borttagandet av kravet på sittplatser för matservering kombinerat med ett avskaffande av kravet på matservering och eget kök inte kommer att innebära mer än en marginell påverkan på de tidigare antagna tillväxtsiffrorna. Anledningen är dels att det idag är ett begränsat antal restauranger som etablerats med endast sittplatser utomhus, dels att sådana etableringar av naturliga skäl sannolikt endast är kommersiellt gångbara under sommarsäsongen och att det även då förekommer dagar när kunder normalt inte vill sitta utomhus.

Enligt vad som framförts i avsnitt 5.3 vad gäller cateringbranschen bedöms den inte heller komma att påverkas i någon nämnvärd omfattning till följd av ett avskaffat krav på eget kök.

8.5 Konsekvenser för barn

Regeringens bedömning

Förslaget bedöms leda till viss ökning av alkohol i restaurangmiljö vilket kan ha negativa konsekvenser för barn med föräldrar som brukar alkohol. Regeringen avser därför att följa upp och utvärdera effekterna av förslaget för bland annat barn och unga.

Förenklingsrådets bedömning

Förenklingsrådets bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen anser att Förenklingsrådets barnkonsekvensanalys är bristfällig och att det saknas ett resonemang om möjliga konsekvenser av ökad exponering av alkohol i fler miljöer som kan leda till förändrade normer hos ungdomar. Folkhälsomyndigheten instämmer inte i slutsatsen att ökad konsumtion på serveringsställen ersätter hemmakonsumtionen och därmed ger en effekt av minskad exponering av berusning för barn i sin hemmiljö. Myndigheten hänvisar till att det är ett rimligt antagande att oavsett var vårdnadshavarens konsumtion av alkoholdrycker sker så finns en uppenbar risk för att barn påverkas.

Flera remissinstanser, däribland *Alkoholpolitiskt forum*, *Göteborgs universitet*, *Avesta*, *Bollnäs*, *Falu*, *Leksand* och *Lomma kommuner* instämmer i Folkhälsomyndighetens bedömning. Dessa remissinstanser framför också att barn, ungdomar och riskgrupper bedöms komma att exponeras för mer alkoholkonsumtion och berusning om förslaget genomförs samt att vårdnadshavarens alkoholkonsumtion har en uppenbar risk att påverka barn oavsett var konsumtionen sker.

Länsstyrelserna i Hallands, Gotlands och Västernorrlands län påpekar att en öppning för nya verksamheter där barn kan vistas och där föräldrar intar alkohol luckrar upp alkohollagen som skyddslagstiftning och

motverkar barnkonventionens artikel 19 om kravet på att skydda barnet mot våld eller försumlighet.

Vidare påpekar Folkhälsomyndigheten att det saknas en analys av hur förslaget påverkar både barn och vuxna när det gäller spel om pengar. Merparten av länsstyrelserna och ett antal kommuner har också påpekat brister i rapportens barnkonsekvensanalys med liknande argument som Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen.

Skälen för regeringens bedömning

Även om barn inte berörs av de föreslagna förändringarna, eftersom åldersgränser för servering kvarstår oförändrade, kan barn påverkas negativt om vårdnadshavare ökar sin alkoholkonsumtion. Det gäller inte minst barn i redan utsatta miljöer, till exempel om en vårdnadshavare har en beroendeproblematik.

Som framgår av avsnitt 5.1 ovan konstateras dock att både åldersgränserna och detaljhandelsmonopolet kommer att finnas kvar oförändrade, när förslaget träder i kraft. Dessa regler har en begränsande effekt på konsumtionen, särskilt vad gäller konsumtionen och tillgängligheten för barn och unga som är särskilt skyddsvärda grupper. Alkohollagens sociala skyddsintressen och syftet med lagen behöver även fortsättningsvis beaktas i prövningen av ansökningar om serveringstillstånd samt vid tillsyn. Regeringen konstaterar även att den totala alkoholkonsumtionen har sjunkit i många år, trots att tillgängligheten har ökat sett till antalet serveringsställen.

Regeringen noterar dock synpunkter från bland annat Alkoholpolitiskt forum, Folkhälsomyndigheten, Göteborgs universitet och Karolinska institutet att det finns en risk att barn, ungdomar och riskgrupper utsätts för en ökad exponering för alkoholkonsumtion och kommer därför att följa upp och utvärdera effekterna av förslaget med särskilt fokus på nämnda grupper.

8.6 Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

Regeringens bedömning

Förslaget bedöms inte påverka jämställdheten mellan kvinnor och män

Förenklingsrådets bedömning

Förenklingsrådets bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Länsstyrelsen i Kalmar län framför att rapporten inte tar upp otrygghetsaspekten kopplat till kön.

Skälen för regeringens bedömning

Det saknas indikationer på att det ökade antalet serveringsställen skulle påverka alkoholkonsumtionen på ett könsspecifikt sätt och detsamma gäller även förslaget om ett avskaffat krav på matservering.

Däremot finns samband mellan jämställdhet, alkoholkonsumtion och våld och särskilt mäns våld mot kvinnor. Bedömningen är att förslaget endast leder till en liten ökning av den totala alkoholkonsumtionen (högsta scenariot påvisar en ökning med 0,30 procent) varför risken för en ökning av mäns våld mot kvinnor bedöms som liten. Utöver detta regleras alkoholkonsumtion på serveringsställen genom ett flertal skyddsregler i alkohollagen.

Enligt statistik från Folkhälsomyndigheten var andelen män med riskkonsumtion högre än andelen kvinnor, 17,7 procent jämfört med 13,6 procent 2024. Både kvinnor och män uppvisar en minskande trend i andel med riskkonsumtion men minskningen var mer markant bland männen, 22 procent jämfört med 1 procent bland kvinnorna under perioden 2004 – 2024 (enligt Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät). Det kan därför antas att män i högre grad kommer att exponeras av förslaget jämfört med kvinnor. Jämställdheten bedöms dock inte påverkas nämnvärt.

8.7 Övriga konsekvenser

Regeringens bedömning

Förslaget bedöms ha vissa konsekvenser på brottslighet, men begränsade konsekvenser på spel om pengar, arbetsmiljön, sysselsättningen och geografiska skillnader, och saknar betydande effekter på de integrationspolitiska målen och miljön. Förslaget bedöms inte påverka det kommunala självstyret.

Förenklingsrådets bedömning

Förenklingsrådets bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Folkhälsomyndigheten och *Länsstyrelsen i Gotlands län* anser att det i Förenklingsrådets konsekvensanalys saknas en analys av hur förslaget påverkar både barn och vuxna när det gäller spel om pengar.

Polismyndigheten anser att förslaget förväntas medföra ett ökat antal serveringsställen, vilket kan innebära en ökad risk för ordningsstörningar och brott.

Länsstyrelsen i Gotlands län bedömer att konsekvenser för våld i nära relation, våld i offentlig miljö, organiserad brottslighet och effekter på ordningslagens tillämpning inte är tillräckligt utredda. Flera remissinstanser lyfter också att det saknas en konsekvensanalys kring våld i nära relationer.

Arbetsmiljöverket framför att det saknas en konsekvensbedömning av hur förslaget kan komma att påverka utvecklingen av fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. Verket framför också att en ökad berusning på serveringsställen kan ha en påverkan på de som arbetar i verksamheterna och framhåller vikten av arbetsgivarens ansvar för den organisatoriska och sociala arbetsmiljön samt ansvar för att motverka risk för våld eller hot om våld. Även *Hotell och restaurangfacket* lyfter i sitt remissvar risken att en ökad alkoholkonsumtion leder till fler incidenter, hot, våld och belastning på personal.

Leksands kommun och *Verdandi* framför att förslaget kan innebära arbetsmiljörisker för kommunala tillsynshandläggarna och för polisen på grund av ökat antal serveringsställen. Även *Leksands kommun* anser att det saknas en analys om vilka kostnader förändringarna kan medföra avseende till exempel ekonomisk brottslighet.

Tillväxtverket bedömer att förslaget har potential att bidra till ett ökat antal anställda inom branschen genom ökade möjligheter till förbättrad effektivitet och möjliggöra fler lönsamma restauranger. *Hotell och restaurangfacket* lyfter dock en oro över att mindre behov av kökspersonal på sikt kan leda till att besöksnäringen förlorar yrkeskompetens och arbetskraft.

Skälen för regeringens bedömning

Brottslighet

Ökad alkoholkonsumtion antas vara kopplad till ökad brottslighet, särskilt våldsbrott, misshandel och rattfylleri. Även om sambandet är starkt, är det komplext då många våldsbrott också begås utan alkohol och inte alla dryckestillfällen leder till brott. Samtidigt pekar studier på att ”kontinentalt drickande” (ofta lägre koncentration av berusning) inte nödvändigtvis ökar brottsligheten lika mycket som vid kraftig berusning (*Lenke L (1990). Alcohol and criminal violence. Time series analyses in a comparative perspective. Stockholm: Almqvist and Wiksell International. Norström T & Pape H (2010). Alcohol, suppressed anger and violence. Addiction, 105: 1580–1586.*) Givet ovan antagande om en relativt begränsad ökning av den totala alkoholkonsumtionen bedöms konsekvenserna på alkoholrelaterade brott vara begränsad. Regeringen bedömer dock att utvecklingen av bland annat förslagets eventuella effekter på alkoholrelaterad brottslighet behöver följas upp löpande och utvärderas inom ramen för den ovan föreslagna utvärderingen av förslaget.

Spel om pengar

Som framförs i avsnitt 5.2 ovan är regeringens bedömning att de föreslagna ändringarna i alkohollagen inte medför något behov av ändring av bestämmelserna i spellagen och att alkohollagens övriga krav på de aktörer som söker serveringstillstånd fortsatt kommer att gälla. Förslaget bedöms därför inte medföra några nämnvärda konsekvenser när det gäller spel om pengar.

Arbetsmiljö och sysselsättning

Arbetsmiljön inom restaurangbranschen, särskilt på nöjesrestauranger och barer, kan komma att påverkas om matkravet avskaffas. En potentiell effekt kan vara att fler gäster når högre berusningsnivåer, vilket kan öka risken för konflikter och annan problematik som påverkar personalens trygghet och arbetsmiljö negativt. Samtidigt är det vanligt att nöjesinrättningar redan har ordningsvakter, vilket kan dämpa delar av denna risk.

Nöjesrestauranger och nattklubbar har ofta öppettider som sträcker sig sent in på natten, vilket i sig är en arbetsmiljöutmaning. Arbete i dessa miljöer är ofta fysiskt och psykiskt krävande, och förändringar i verksamhetens inriktning kan också innebära att arbetsuppgifter förändras, exempelvis genom att färre serverar mat. Detta kan i vissa fall leda till minskat personalbehov inom köksverksamhet, och därmed risk för minskad sysselsättning i vissa yrkesroller.

Eftersom branschen i hög grad sysselsätter kvinnor, unga och personer med utländsk bakgrund, kan eventuella förändringar i arbetsmiljön och sysselsättningen få särskilda konsekvenser för dessa grupper. Negativa effekter, såsom ökad risk för konfliktsituationer eller minskade jobbomöjligheter i vissa roller, kan därför slå hårdare mot dessa grupper. Regeringen vill här peka på vad Arbetsmiljöverket framhållit, nämligen att det är arbetsgivaren som har ansvaret för den organisatoriska och sociala arbetsmiljön samt ansvar för att motverka risk för våld eller hot om våld.

Förslaget förväntas vidare bidra till att fler restauranger och barer öppnar, särskilt inom nöjessegmentet, vilket bedöms kunna skapa nya arbetstillfällen. Nettoeffekten på sysselsättningen bedöms dock vara begränsad eftersom förslaget även kan innebära ett visst minskat behov av till exempel kökspersonal.

Geografiska och regionala skillnader

Förslaget bedöms få olika genomslag i olika delar av landet. I större städer med ett större nöjesutbud och tätare befolkningsstruktur är det mer sannolikt att nya serveringskoncept etableras när kravet på mat tas bort. På landsbygden är potentialen för nya etableringar sannolikt mindre.

I områden där det redan finns utmaningar med trygghet i offentliga miljöer kan ett ökat antal enklare serveringsställen skapa risk för fler ordningsstörningar eller ökat tryck på polisens tillsyn. Det är dock också möjligt att utvecklingen går åt motsatt håll: att enklare serveringsställen i vissa områden skapar fler trygga mötesplatser och social kontroll, vilket kan motverka problem.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i alkohollagen (2010:1622)

8 kap.

4 § Den som bedriver cateringverksamhet för slutna sällskap kan meddelas stadigvarande serveringstillstånd under förutsättning att den lokal där serveringen äger rum för varje tillfälle anmäls till och godkänns av kommunen.

Paragrafen reglerar kraven för att få stadigvarande serveringstillstånd för den som bedriver cateringverksamhet. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Paragrafen ändras på så sätt att nuvarande andra stycket upphävs. Ändringen innebär att kravet på ett eget kök inte längre är en förutsättning för att den som bedriver cateringverksamhet ska få ett stadigvarande serveringstillstånd. Med catering förstås servering av färdiglagad mat och av alkoholdrycker på beställning av slutna sällskap som sker antingen i hemmet, eller i en för tillfället hyrd lokal (prop. 2009/10:125 s. 100).

Att kravet på eget kök upphävs innebär inte att innebörden av begreppet cateringverksamhet ändras. Den som bedriver cateringverksamhet ska i samband med sådan servering alltså även fortsättningsvis tillhandahålla färdiglagad mat för att få stadigvarande serveringstillstånd.

8 § Servering av folköl får, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, ske om verksamheten bedrivs i sådana lokaler eller andra utrymmen i byggnader eller transportmedel som

1. ingår i anläggningar som är godkända enligt föreskrifter meddelade med stöd av 7 § 1 livsmedelslagen (2006:804) eller registrerade enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien, och

2. är avsedda för stadigvarande verksamhet med livsmedel.

Trots första stycket får folköl serveras i sådana fall som anges i 1 a §, 1 b § eller av den som innehar serveringstillstånd.

Den som avser att bedriva servering av folköl ska anmäla verksamheten hos den kommun där serveringen ska ske. Servering får inte påbörjas innan anmälan har gjorts. Vad nu sagts gäller inte i fall som avses i 1 a §, 1 b § eller den som har serveringstillstånd.

Den som är anmälningsskyldig enligt tredje stycket ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över serveringen. För egenkontrollen ska det finnas ett för verksamheten lämpligt program.

Paragrafen innehåller bestämmelser om servering av folköl. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Första stycket andra punkten ändras så att kravet på matservering i lokaler eller andra utrymmen i byggnader eller transportmedel där folköl serveras tas bort. Ändringen är en följd av att 15 § upphävs.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2026.

2. Anmälan om servering av folköl enligt 8 kap. 8 § som har gjorts före ikraftträdandet gäller fortfarande.
3. Serveringstillstånd som har meddelats före ikraftträdandet gäller fortfarande.
4. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för överträdelser som har skett före ikraftträdandet.

Överväganden om ikraftträdande- och övergångsbestämmelser finns i avsnitt 7.

I *punkt 1* anges att lagen träder i kraft den 1 juni 2026.

Av *punkt 2 och 3* framgår att befintliga anmälningar och tillstånd fortsatt gäller efter ikraftträdandet. Någon ny anmälan eller ansökan om tillstånd behöver därför inte göras när kravet på eget kök och matservering tas bort. Gör en tillståndshavare förändringar i förhållande till det befintliga tillståndet kan dock en ändringsanmälan behöva göras.

I *punkt 4* anges att äldre bestämmelser fortfarande gäller för överträdelser som har skett före ikraftträdandet. Det innebär till exempel att en kommun kan fatta beslut om en erinran med stöd av de äldre bestämmelserna om överträdelse av kraven i tillståndet har skett före ikraftträdandet, även om överträdelsen upptäcks efter att lagändringarna har trätt i kraft.

Sammanfattning av Förenklingsrådets rapport om Avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol (dnr. FR2025-17, Tillväxtverket) i relevanta delar

I Förenklingsrådets rapport lämnas bland annat förslag på avskaffande av krav på matservering och eget kök vid servering av alkohol.

Förenklingsrådet föreslår att 8 kap. 15 § i alkohollagen (2010:1622) upphävs, vilket innebär att kravet på att serveringsställen måste ha ett eget kök i anslutning till serveringslokalen samt tillhandahålla lagad eller på annat sätt tillredd mat för stadigvarande serveringstillstånd till allmänheten slopas. Detsamma gäller för kravet att serveringsställen ska erbjuda ett utifrån storleken på serveringsstället lämpligt antal sittplatser för matservering. Förenklingsrådet föreslår vidare att kravet att ha ett eget kök för tillredning av mat vid cateringverksamhet (8 kap. 4 § andra stycket alkohollagen) tas bort.

I övrigt föreslår Förenklingsrådet inte några ändringar eller lättnader i alkohollagen vad gäller grundförutsättningarna för att beviljas ett serveringstillstånd till allmänheten. Kraven på att den sökande ska vara minst 20 år, vara personligt och ekonomiskt lämplig samt ha tillräckliga kunskaper om alkohollagen ska kvarstå. Vidare ska serveringsstället fortsatt säkerställa att alkoholkonsumtionen kan ske under ordnade former och med god överblickbarhet och kontroll. Dessa krav gäller all servering, även på inrättningar som har en tydligare inriktning mot dryckesservering.

Tanken bakom alkohollagens krav på matservering och eget kök för stadigvarande serveringstillstånd till allmänheten är att begränsa tillgången till alkohol och minska berusningsgraden genom att ställa krav på att serveringsställen ska kunna erbjuda och servera tillagad mat. Som kravet i alkohollagen är utformat finns dock inga krav på att den som köper alkohol även måste äta mat i samband med detta. Det ger därför ingen garanti för att säkerställa matintag och på så sätt begränsa berusningsgraden.

I Sverige finns i dag cirka 34 000 restauranger. Drygt 40 procent (cirka 14 000) av dem har serveringstillstånd och erbjuder försäljning av alkoholdrycker. Av dessa är cirka 3 600 restauranger så kallade nöjesrestauranger med fokus på servering av drycker, men där även mat serveras, så som pubar, barer, nöjeskrogar och nattklubbar.

Under de senaste 20 åren har alkoholkonsumtionen per capita i Sverige successivt sjunkit. Statistiken pekar på en trend med en minskning av den totala alkoholkonsumtionen med drygt 1 procent årligen sedan 2003. Rådets analys visar att alkoholkonsumtionen i samhället bedöms kunna öka med cirka 120 000–210 000 liter alkohol per år till följd av att fler restauranger etableras när kravet på matservering och eget kök avskaffas. Detta motsvarar cirka 0,17 till 0,30 procent av den totala alkoholkonsumtionen. Hur stor ökningen i konsumtion blir beror i huvudsak på hur många restauranger som etableras som en direkt följd av den föreslagna förändringen, graden av substitution (var man dricker sin alkohol) samt hur priset förändras till följd av ökad konkurrens.

Förenklingsrådet inkom i februari 2026 med en rättelse avseende bland annat beräkningen av förslagetts effekter på alkoholkonsumtionen.

Förenklingsrådets bedömning är att risker och eventuella negativa skadeverkningar till följd av ett avskaffande av kraven är begränsade och hanterbara inom ramen för övriga regler i alkohollagen. Det går inte heller att fastställa att den nuvarande och pågående generella konsumtionsminskningen i samhället skulle bromsas upp, som en effekt av ett avskaffande av kravet på matsservering och eget kök i alkohollagen.

I förslaget har Förenklingsrådet beaktat olika målkonflikter och utifrån dem kommit fram till en noga avvägd bedömning att de positiva samhällsekonomiska effekterna utgör starka skäl för att genomföra förenklingen och att dessa väger tyngre än de förväntade negativa samhällsekonomiska effekterna av förslaget.

De föreslagna ändringarna i alkohollagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Förslag till ändring i alkohollagen (2010:1622)

Härigenom föreskrivs följande

*dels att 8 kap. 15 § ska upphöra att gälla,
dels att 8 kap. 4 § ska ha följande lydelse,
dels att rubriken närmast före 8 kap. 14 § ska lyda "Serveringsutrymme",
dels att det ska införas nya ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

4 §¹

Den som bedriver cateringverksamhet för slutna sällskap kan meddelas stadigvarande serveringstillstånd under förutsättning att den lokal där serveringen äger rum för varje tillfälle anmäls till och godkänns av kommunen.

Den som bedriver cateringverksamhet *ska ha ett eget kök för tillredning av* mat för att få stadigvarande serveringstillstånd.

Den som bedriver cateringverksamhet *ska i samband med sådan servering tillhandahålla tillredd* mat för att få stadigvarande serveringstillstånd.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande vid prövning i domstol av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse SFS 2010:1622

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över betänkandet lämnats av Alingsås kommun, Alkoholpolitiskt forum, Arbetsmiljöverket, Avesta kommun, Barnombudsmannen, Bollnäs kommun, Branschorganisationen Svenskt vin, Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning (CAN), Falu kommun, Folkhälsomyndigheten, Företagarna, Förvaltningsrätten i Falun, Förvaltningsrätten i Stockholm, Gällivare kommun, Göteborgs kommun, Göteborgs universitet (Centrum för forskning och utbildning kring riskbruk, missbruk och beroende), Hotell- och restaurangfacket, IOGT-NTO, Kalmar kommun, Karolinska institutet, Kommerskollegium, Kommunala alkohol- och tobakshandläggare (KAF-T), Konkurrensverket, Konsumentverket, Köpings kommun, Landsorganisationen i Sverige (LO), Leksand kommun, Livsmedelsverket, Lomma kommun, Luleå kommun, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Malmö kommun, Mullsjö kommun, Norrköpings kommun, Näringslivets Regelnämnd (NNR), Polismyndigheten, Regelrådet, Region Norrbotten, Skellefteå kommun, Skärgårdarnas riksförbund, Socialstyrelsen, Sprit- och vinleverantörsföreningen, Statskontoret, Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem (STAD), Stockholms kommun, Stockholms universitet (Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning, SoRAD), Sundbybergs kommun, Sundsvalls kommun, Svenskt Näringsliv, Sveriges Blåbandsförbund, Sveriges Bryggerier, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Sveriges Landsråd för alkohol- och narkotikafrågor (SLAN), Tillväxtverket, Trollhättans kommun, Uddevalla kommun, Uppsala kommun, Verdandi, Visit Sweden, Visita, Växjö kommun, Åmål kommun, Åre kommun, Östersunds kommun och Östhammars kommun.

Yttrande har också inkommit från Allians för Sundbyberg, Kramfors kommun, Mats Sander, Munsänkarna, Nyköpings kommun, Region Gotland, Småföretagarnas Riksförbund, Sollefteå kommun, Sveriges Branchorganisationer för Oenologi och Vitikultur (SBOV), Sveriges Oberoende Bryggerier, Sveriges producenter av alkoholdrycker (SPAA), Tankesmedjan EPHIs läkarnätverk och Ystad-Österlensregionens miljöförbund.

Följande remissinstanser har inte inkommit med något yttrande: Cancerfonden, Fores, Gotlands kommun, Hjärt- lungfonden, IQ, Kiruna kommun, Kristianstads kommun, Livsmedelsarbetarförbundet, Livsmedelsföretagen, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Norrbottens handelskammare, Region Jämtland Härjedalen, Region Skåne, Region Örebro, RestaurangFöretagarna, Simrishamns kommun, Svensk förening för allmänmedicin, Svenska föreningen för Alkohol- och Drogforskning

(SAD), Svenska Läkaresällskapet, Systembolaget, Timbro, Västra Bilaga 3
Götalandsregionen och Ystads kommun.